EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 18.11.2015.
COM(2015) 576 final

ANNEX 1

PIELIKUMS

Ziņojums par Eiropas oglekļa tirgus darbību

pavaddokuments dokumentam

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Klimata politikas progresa ziņojums, tostarp ziņojums par Eiropas oglekļa tirgus darbību un pārskata ziņojums par Direktīvu 2009/31/EK par oglekļa dioksīda ģeoloģisko uzglabāšanu

{SWD(2015) 246 final}

Saturs

1. IEVADS 4

2. ES ETS TREŠAJĀ TIRDZNIECĪBAS POSMĀ 5

3. ES ETS INFRASTRUKTŪRA 7

3.1. Darbību, iekārtu un gaisakuģu operatoru iekļaušana 7

3.2. Savienības reģistrs 9

4. OGLEKĻA TIRGUS DARBĪBA 2013. UN 2014. GADĀ 9

4.1. Piedāvājums: apgrozībā esošās kvotas 10

4.1.1. Maksimālā robežvērtība 10

4.1.2. Izdotās kvotas 11

4.1.2.1. Kvotu bezmaksas piešķiršana 11

4.1.2.2. Programma *NER300* 13

4.1.2.3. Kvotu izsolīšana 14

4.1.2.4. Elektroenerģijas nozarei piešķirtā atkāpe no prasības pilnīgi visas kvotas iegūt izsoļu ceļā 15

4.1.3. Starptautiskie kredīti 17

4.2. Pieprasījums: no apgrozības izņemtās kvotas 18

4.3. Piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošana 19

5. AVIĀCIJA 23

6. TIRGUS PĀRSKATS 24

6.1. Emisijas kvotu juridiskā būtība un fiskālais režīms 25

7. EMISIJU MONITORINGS, ZIŅOŠANA UN VERIFIKĀCIJA 26

7.1. Prasības trešajā posmā 26

7.2. Izmantotā monitoringa metode 26

7.3. Akreditēta verifikācija 27

8. PĀRSKATS PAR ADMINISTRATĪVAJĀM PROCEDŪRĀM DALĪBVALSTĪS 28

9. ATBILSTĪBA UN IZPILDES NODROŠINĀŠANA 29

10. ES ETS STRUKTURĀLĀ REFORMA 31
10.1. Kvotu atlikšana un tirgus stabilitātes rezerve 31
10.2. ES ETS reforma 31
11. SECINĀJUMI UN NĀKOTNES PERSPEKTĪVA 33
PIELIKUMS 34

1. IEVADS

Vērienīga klimata politika ir Enerģētikas savienības iniciatīvas[1] neatņemama daļa, kā norādīts arī klimata un enerģētikas politikas satvarā laikposmam līdz 2030. gadam, ko 2014. gada oktobrī apstiprināja Eiropas valstu vadītāji[2]. ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmai (ES ETS), kas sāka darboties 2005. gadā un ir pamatā ES stratēģijai siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai, 2015. gadā apritēja desmit gadu. Pateicoties tirgus stabilitātes rezervei un pasākumiem, kas vajadzīgi un ierosināti, lai sasniegtu satvarā laikposmam līdz 2030. gadam apstiprināto palielināto mērķrādītāju, ES ETS piedāvās saprātīgu cenu par oglekļa emisijām, stimulēs siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanos un tehnoloģiski neitrālā un izmaksefektīvā veidā veicinās investīcijas mazoglekļa risinājumos ES mērogā. Sistēma ne tikai nostiprina iekšējā enerģijas tirgus darbību, nosakot cenu ES līmenī, bet arī stimulē atjaunojamo energoresursu un citu mazoglekļa un energoefektīvu tehnoloģiju izmantošanu.

Pirmo ziņojumu par Eiropas oglekļa tirgus stāvokli[3] publicēja 2012. gada novembrī (Ziņojums par oglekļa tirgus darbību 2012. gadā). Tā mērķis bija analizēt oglekļa tirgus darbību un izvērtēt, vai sakarā ar pieaugošo kvotu pārpalikumu ir vajadzība pēc regulatīviem pasākumiem.

Šis ziņojums par Eiropas oglekļa tirgus darbību ir sniegts saskaņā ar Direktīvas 2003/87/EK[4] (ES ETS direktīva) 10. panta 5. punktu un 21. panta 2. Punktu, un tas aptver divu gadu laikposmu: 2013. gadu, kas ir trešā tirdzniecības posma pirmais gads, kad ES ETS tika veiktas daudzas izmaiņas, un 2014. gadu. Turklāt tajā minētas arī konkrētas iniciatīvas, kas ierosinātas vai apstiprinātas 2015. gadā. Ja nav norādīts citādi, šajā ziņojumā ir izmantoti dati, kas bija pieejami publiski un bija Komisijai pieejami ne vēlāk kā 2015. gada jūnijā.

Eiropas Revīzijas palāta 2015. gada jūlijā publicēja Īpašo ziņojumu par ES ETS integritāti un īstenošanu[5]. Ciktāl attiecināms, šajā ziņojumā ir norādītas atsauces arī uz Revīzijas palātas izskatītajiem jautājumiem.

Ar aviācijas jomu saistītie jautājumi ir izklāstīti galvenokārt šā ziņojuma 5. sadaļā.

[1] http://ec.europa.eu/priorities/energy-union/docs/energyunion_en.pdf.
[2] http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/145356.pdf.
[3] COM(2012) 652 *final*, http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/reform/docs/com_2012_652_lv.pdf.
[4] Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 13. oktobra Direktīva 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK, OV L 275, 25.10.2003., 32. lpp.
[5] http://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_06/SR15_06_LV.pdf.

2. ES ETS TREŠAJĀ TIRDZNIECĪBAS POSMĀ

ES ETS sāka darboties 2005. gadā, un ir galvenais elements Eiropas Savienības stratēģijā oglekļa dioksīda (CO_2) emisiju un citu siltumnīcefekta gāzu samazināšanai izmaksefektīvā veidā. Sistēma bija pasaulē pirmais nozīmīgais oglekļa tirgus, un arī šobrīd tas ir viens no lielākajiem — tas aptver vairāk nekā trīs ceturtdaļas kvotu, ko tirgo starptautiskajā oglekļa tirgū.

Pašlaik ES ETS ir aptuveni 11 000 elektrostaciju un rūpniecības iekārtu 28 ES dalībvalstīs, Islandē, Norvēģijā un Lihtenšteinā, un tā attiecas arī uz emisijām, ko rada vairāk nekā 600 aviosabiedrību nodrošinātie lidojumi starp Eiropas lidostām.

ES ETS darbojas pēc emisiju ierobežošanas un tirdzniecības principa. Kopējam siltumnīcefekta gāzu daudzumam, ko drīkst emitēt rūpnīcas, elektrostacijas un citas ES ETS aptvertās iekārtas, nosaka maksimālo robežvērtību jeb ierobežojumu. Laika gaitā maksimālo robežvērtību samazina, lai kristos kopējais emisiju daudzums.

ES ETS nozaru radīto emisiju apmērs 2020. gadā būs par 21 % mazāks nekā 2005. gadā. Paredzams, ka 2030. gadā emisijas būs samazinājušās par 43 %.

2013. gadā sākās ES ETS trešais daudzgadu tirdzniecības posms, kas turpināsies līdz 2020. gadam. Pēc vērienīgajām izmaiņām sistēmā, ko apstiprināja 2009. gadā[6], tagad tā darbojas atbilstoši saskaņotākiem noteikumiem. Trešajā posmā tika veikti daudzi uzlabojumi sistēmas struktūrā, no kuriem būtiskākie ir šādi:

- kvotām noteica vienu maksimālo robežvērtību, kas piemērojama ES mērogā un ko katru gadu samazina par 1,74 %; tā aizstāj iepriekšējo sistēmu, kurā maksimālo robežvērtību noteica katrai valstij atsevišķi, un tā nodrošina lielāku prognozējamību un stabilitāti;
- pretstatā kvotu piešķiršanai bez maksas par kvotu piešķiršanas standarta metodi noteica izsoles, ko reglamentē ES ETS Izsoļu regula[7], kura nodrošina atklātu, pārredzamu, saskaņotu un nediskriminējošu kvotu izsolīšanas procesu;
- saskaņoti kvotu piešķiršanas noteikumi, kas reglamentē kvotu bezmaksas piešķiršanu un kas balstās uz vērienīgiem ES mēroga *ex-ante* snieguma līmeņrādītājiem;
- noteikumi par monitoringu un ziņošanu[8], kā arī par emisijas ziņojumu verifikāciju un verificētāju akreditāciju un uzraudzību[9];

[6] Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Direktīva 2009/29/EK, ar ko Direktīvu 2003/87/EK groza, lai uzlabotu un paplašinātu Kopienas siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu, OV L 140, 5.6.2009., 63. lpp.

[7] Komisijas 2010. gada 12. novembra Regula (ES) Nr. 1031/2010 par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu izsoļu laika grafiku, administrēšanu un citiem aspektiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā, OV L 302, 18.11.2010., 1. lpp.

[8] Komisijas 2012. gada 21. jūnija Regula (ES) Nr. 601/2012 par siltumnīcefekta gāzu emisiju monitoringu un ziņošanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK, OV L 181, 12.7.2012., 30. lpp.

- stingrāki noteikumi un nosacījumi attiecībā uz starptautisko oglekļa kredītu izmantošanu ES ETS ar saskaņotiem izmantošanas ierobežojumiem operatoriem[10];
- centralizēts elektronisks Savienības reģistrs, kas aizstāj valstu reģistrus un ko reglamentē Reģistra regula[11];
- uz emisiju kvotām, atvasinātiem finanšu instrumentiem un izsolāmiem produktiem, kuri balstās uz emisiju kvotām vai atvasinātiem finanšu instrumentiem, attiecas Finanšu instrumentu tirgu direktīva un Finanšu instrumentu tirgu regula, kas ietilpst *MiFID2* tiesību aktu paketē[12] (no 2017. gada janvāra), un Tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula[13] (no 2017. gada janvāra).

Lai gan šī reforma lielākoties atrisināja ES ETS sākotnējās problēmas, 2008. gadā sākušās ekonomiskās krīzes ietekme bija nepieredzēta. Tā izraisīja kvotu pārpalikuma uzkrāšanos, kas gadu gaitā arvien palielinājās, 2012. gadā sasniedzot divus miljardus kvotu. Pirmajā Ziņojumā par oglekļa tirgus darbību, ko publicēja 2012. gadā, bija prognozēts, ka 2013. gadā pārpalikums būs aptuveni 2 miljardi kvotu, 2014. gadā pārpalikuma pieaugums būs palēninājies, bet kopējais pārpalikuma apmērs līdz 2020. gadam nesamazināsies. Šī pieaugošā tirgus nelīdzsvarotība kopā ar vāju cenas signālu izraisīja intensīvas publiskās debates par Ziņojumā par oglekļa tirgus darbību 2012. gadā izklāstītajiem politikas variantiem, kā risināt ES ETS problēmas. Sistēma pietiekami labi nestimulēja investīcijas mazoglekļa tehnoloģijās, un arī palielinājās iespējamība, ka valstis ieviesīs jaunu politiku. Tāpēc 2012. gada novembrī Komisija piedāvāja īstenot īstermiņa pasākumu — atlikt ("iesaldēt") 900 miljonu emisijas kvotu izsolīšanu līdz 2019. un 2020. gadam. Eiropas Parlaments un Padome piekrita priekšlikumam 2013. gada decembrī[14], un atlikšanas īstenošana sākās 2014. gada martā. Ziņojumā par oglekļa tirgus darbību 2012. gadā bija sniegti vairāki strukturālu izmaiņu varianti, kā novērst lielo nelīdzsvarotību, ko rada kvotu

[9] Komisijas 2012. gada 21. jūnija Regula (ES) Nr. 600/2012 par siltumnīcefekta gāzu ziņojumu un tonnkilometru ziņojumu verifikāciju un par verificētāju akreditāciju saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK, OV L 181, 12.7.2012., 1. lpp.

[10] Komisijas 2013. gada 8. novembra Regula (ES) Nr. 1123/2013 par starptautisku kredītu tiesību noteikšanu saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK (OV L 299, 9.11.2013., 32. lpp.), kurā līdz 2020. gadam katram operatoram un gaisakuģu operatoram ir noteiktas starptautisko kredītu izmantošanas tiesības.

[11] Komisijas 2013. gada 2. maija Regula (ES) Nr. 389/2013, ar ko izveido Savienības reģistru saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmumu Nr. 280/2004/EK un Lēmumu Nr. 406/2009/EK un atceļ Komisijas Regulu (ES) Nr. 920/2010 un Regulu (ES) Nr. 1193/2011, OV L 122, 3.5.2013., 1. lpp.

[12] Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 15. maija Direktīva 2014/65/ES par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Direktīvu 2002/92/EK un Direktīvu 2011/61/ES, OV L 173, 12.6.2014., 349. lpp., un Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 15. maija Regula (ES) Nr. 600/2014 par finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012, OV L 173, 12.6.2014., 84. lpp.

[13] Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Regula (ES) Nr. 596/2014 par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (tirgus ļaunprātīgas izmantošanas regula) un ar ko atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/6/EK un Komisijas Direktīvas 2003/124/EK, 2003/125/EK un 2004/72/EK, OV L 173, 12.6.2014., 1. lpp.

[14] Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Lēmums Nr. 1359/2013/ES, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, precizējot noteikumus par siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu izsoļu grafiku, OV L 343, 19.12.2013., 1. lpp.

uzkrājums. Pēc tam, 2014. gada janvārī, vienlaikus ar Paziņojumu par klimata un enerģētikas politikas satvaru laikposmam līdz 2030. gadam[15] tika iesniegts priekšlikums tiesību aktam par tirgus stabilitātes rezerves izveidi (sk. 10.1. sadaļu). Eiropas Parlaments un Padome piekrita priekšlikumam 2015. gada oktobrī[16].

ES valstu un valdību vadītāji 2014. gada oktobrī vienojās par ES klimata un enerģētikas politikas satvara laikposmam līdz 2030. gadam galvenajiem mērķrādītājiem un struktūru. Viens no apstiprinātajiem mērķrādītājiem bija līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 40 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Šo iekšējo mērķrādītāju — samazināt emisijas vismaz par 40 % — ES sasniegs kolektīvi un izmaksefektīvi, samazinājumu panākot gan ETS nozarēs, gan nozarēs, kas nav ETS. Labi funkcionējoša un pārveidota ES ETS kopā ar Komisijas piedāvāto tirgus stabilizēšanas instrumentu būs galvenais mehānisms šā mērķrādītāja sasniegšanai, un tas paredz, ka emisijas ES ETS nozarēs samazināsies par 43 % salīdzinājumā ar 2005. gadu. Komisija 2015. gada 15. jūlijā iesniedza leģislatīvu priekšlikumu par ES emisiju tirdzniecības sistēmas pārskatīšanu saskaņā ar satvaru laikposmam līdz 2030. gadam (sk. 10.2. sadaļu).

3. ES ETS INFRASTRUKTŪRA

Šajā sadaļā ir izskaidrota ES ETS pamata infrastruktūra, tostarp tās darbības joma (proti, uz kādām iekārtām un gāzēm attiecas sistēma) un Savienības reģistrs, kurā uzskaitītas kvotas un darījumi ar tām.

3.1. Darbību, iekārtu un gaisakuģu operatoru iekļaušana

Sākot ar trešo posmu, nozares ar stacionārām iekārtām, uz kurām attiecas ES ETS, ir energoietilpīgas nozares, tostarp elektrostacijas un citas sadedzināšanas iekārtas, ar nominālo termisko jaudu ≥20 MW (izņemot bīstamo atkritumu vai sadzīves atkritumu iekārtas), naftas pārstrādes rūpnīcas, koksa krāsnis, dzelzs un tērauda, cementa izdedžu, stikla, kaļķu, ķieģeļu, keramikas, koksnes masas, papīra un kartona, alumīnija, petroķīmisko produktu, amonjaka, slāpekļskābes, adipīnskābes, glioksāla un glioksālskābes ražošana, CO_2 uztveršana, transportēšana pa cauruļvadiem un CO_2 ģeoloģiska uzglabāšana. Attiecībā uz aviāciju ES ETS darbības jomā ir ietverti tikai lidojumi EEZ robežās līdz 2016. gadam.[17]

[15] COM(2014) 15 *final*, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2014:0015:FIN:LV:PDF.

[16] Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 6. oktobra Lēmums (ES) 2015/1814 par Savienības siltumnīcefekta gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas tirgus stabilitātes rezerves izveidi un darbību un ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, OV L 264, 9.10.2015., 1. lpp.

[17] Sākotnēji ES ETS darbības jomā ietilpa visi lidojumi no lidlauka vai uz lidlauku, kas atrodas tādas dalībvalsts teritorijā, kurā piemēro Līgumu, ar dažiem izņēmumiem, kas minēti ES ETS direktīvas I pielikumā. Tomēr, ņemot vērā sarunas *ICAO*, kuru mērķis bija piedāvāt starptautisku tirgbalstītu mehānismu emisiju samazināšanai aviācijas jomā, darbības joma uz laiku ir sašaurināta. Pašlaik (līdz 2016. gada beigām) ES ETS ietilpst tikai lidojumi EEZ robežās.

Attiecībā uz siltumnīcefekta gāzēm ES ETS pašlaik aptver oglekļa dioksīda (CO_2) emisijas, slāpekļa oksīda (N_2O) emisijas, ko rada visu veidu slāpekļskābes, adipīnskābes, glioksāla un glioksālskābes ražošana, un perfluorogļūdeņražu (PFC) emisijas, ko rada alumīnija ražošana.

No trešā posma sākuma sistēma aptver aptuveni pusi visu SEG emisiju ES. ES dalībvalstis var iekļaut ES ETS citas nozares un siltumnīcefekta gāzu emisijas (brīvprātīgas iesaistīšanās procedūra).

Savos 2015. gada pārskata ziņojumos par 2014. gadu[18] dalībvalstis[19] ziņoja, ka ES ETS aptvēra kopumā aptuveni 11 200 iekārtas salīdzinājumā ar aptuveni 11 400 iekārtām iepriekšējā pārskata gadā (t. i., 2013. g.). Šo iekārtu raksturlielumi ir ļoti dažādi, tāpēc Monitoringa un ziņošanas regulā ir definētas četras iekārtu kategorijas, kas balstās uz vidējo emisiju daudzumu gadā[20]. Saskaņā ar 21. pantā paredzētajiem ziņojumiem 2014. gadā, līdzīgi kā 2013. gadā, 72 % iekārtu ietilpa A kategorijā, 21 % — B kategorijā un tikai 7 % (868 iekārtas) ietilpa C kategorijā. 2014. gadā pavisam 5700 iekārtas (51 % visu iekārtu) kvalificējās kā "iekārtas ar zemu emisiju līmeni" salīdzinājumā ar 5600 iekārtām (49 % visu iekārtu) 2013. pārskata gadā. Zema emisiju līmeņa iekārtu un A kategorijas iekārtu lielais īpatsvars pierāda, cik liela nozīme ir līmeņbalstītajai monitoringa, ziņošanas un verifikācijas sistēmas struktūrai, kas izstrādāta, ņemot vērā proporcionalitātes principu.

Ciktāl runa ir par iekārtu kategorijām, situācija dalībvalstīs ir diezgan līdzīga, savukārt situācija aptverto rūpniecības nozaru vai darbību ziņā atšķiras. ES ETS iekārtas, kas ietver sadedzināšanas darbības, ir atrodamas visās dalībvalstīs. Citas darbības, par kurām ziņojušas vairums dalībvalstu, ir naftas pārstrāde, tērauda ražošana, cementa, kaļķu, stikla, keramikas un koksnes masas un papīra ražošana. Tikai divas valstis (FR un NO) ziņoja, ka 2014. gadā tās izsniegušas atļaujas CO_2 uztveršanas un uzglabāšanas darbībām. Attiecībā uz jaunajām gāzēm (tām, kas pievienotas ES ETS direktīvas I pielikumam, lai ES ETS uz tām attiecinātu no trešā posma sākuma): darbībām, kurās emitē PFC, atļaujas ir izsniegtas 13 valstīs, savukārt darbībai "slāpekļskābes ražošana" atļaujas izsniegušas 20 dalībvalstis. Citas N_2O nozares ir ietvertas tikai trīs dalībvalstīs (DE, FR, IT).

Iespēju ES ETS neattiecināt uz mazajiem emitentiem saskaņā ar ES ETS direktīvas 27. pantu izmantojušas tikai nedaudzas dalībvalstis. Direktīvā šāda iespēja paredzēta, lai samazinātu mazo emitentu administratīvās izmaksas, un to ir atļauts izmantot, ja tiek veikti līdzvērtīgi pasākumi SEG emisiju samazināšanai. Saskaņā ar 2015. gadā iesniegtajiem ziņojumiem šo iespēju izmanto astoņas valstis (DE, ES, FR, HR, IS, IT, SI, UK), jo īpaši attiecībā uz

[18] 21. pantā paredzētie ziņojumi par (N) gadu ir jāiesniedz līdz nākamā gada (N+1) 30. jūnijam. Ziņojumus iesniedz, izmantojot *Eionet*, kas ir Eiropas Vides aģentūras (EVA) un tās dalībvalstu un sadarbības valstu datu un informācijas plūsmu partnerības tīkls.

[19] Atsaucoties uz 21. panta ziņojumiem, ar apzīmējumu "dalībvalstis" saprot 28 ES dalībvalstis, kā arī EEZ valstis (Islande, Norvēģija un Lihtenšteina).

[20] Sk. Komisijas Regulu (ES) Nr. 601/2012, kurā noteikts, ka C kategorijā ietilpst iekārtas, kas emitē vairāk nekā 500 000 t CO_2 ekvivalenta gadā, B kategorijā — iekārtas, kas emitē 50 000– 500 000 t CO_2 ekvivalenta gadā, bet A kategorijā — iekārtas, kas emitē mazāk nekā 50 000 t CO_2 ekvivalenta gadā. Papildus tā paredz iedalījumu "iekārtas ar zemu emisiju līmeni", kas piemērojams tām A kategorijas iekārtām, kuras emitē mazāk nekā 25 000 t CO_2 ekvivalenta gadā.

iekārtām, kas ietver sadedzināšanas darbības, un attiecībā uz keramikas ražošanu. ES ETS 2014. gadā neattiecināja uz aptuveni 3,9 miljoniem tonnu CO_2 emisiju jeb 0,2 % kopējo verificēto emisiju salīdzinājumā ar 4,7 miljoniem tonnu CO_2 emisiju 2013. gadā.

Attiecībā uz iekļautajiem gaisakuģu operatoriem jānorāda, ka 2014. gadā ES ETS attiecināja uz aptuveni 600 gaisakuģu operatoriem.

3.2. Savienības reģistrs

Kopš 2012. gada darbojas Savienības reģistrs, kurā centralizēti reģistrē kvotas un darījumus ar tām. Vienoto reģistru pārvalda un uztur Komisija, savukārt nacionālo reģistru administratori 31 ES ETS dalībvalstī joprojām darbojas kā kontaktpunkts vairāk nekā 20 000 kontu pārstāvjiem (uzņēmumiem vai fiziskām personām).

Reģistra regulu pārskatīja 2013. gadā, lai pilnveidotu ES ETS trešajā posmā vajadzīgās funkcijas un iekļautu darījumu uzskaiti saskaņā ar Kopīgo pasākumu lēmumu[21]. Attiecībā uz ES ETS pārskatītā Reģistra regula paredz mehānismu ES ETS direktīvas 11.a panta īstenošanai, kas paredz iespēju operatoriem apmainīties ar starptautiskajiem kvotu kredītiem (sk. arī 4.1.3. sadaļu).

Saskaņā ar ES ETS direktīvu un Reģistra regulu ES ETS trešajā posmā kvotu piešķiršanas procesi notiek centralizēti Savienības reģistrā — gan kvotu piešķiršana stacionāro iekārtu un gaisakuģu operatoriem bez maksas (sk. arī 4.1.2.1. un 4.1.2.4. sadaļu), gan kvotu izsolīšana kopējā un divās "atsevišķās" izsoļu platformās (sk. arī 4.1.2.3. sadaļu). Komisija kā Savienības reģistra galvenais administrators arī cenšas pastāvīgi uzlabot reģistra funkcijas, drošību un izmantošanas ērtumu, apspriežoties ar nacionālo reģistru administratoriem.

4. OGLEKĻA TIRGUS DARBĪBA 2013. UN 2014. GADĀ

Šajā sadaļā ir aplūkotas ES ETS svarīgākās iezīmes gan attiecībā uz piedāvājumu, gan pieprasījumu. Tajā sniegta informācija par maksimālo robežvērtību, bezmaksas piešķiršanu, izsolīšanu un atkāpi no prasības visas kvotas iegūt izsoļu ceļā, kas noteikta elektroenerģijas nozarei un attiecas uz konkrētām dalībvalstīm. Tajā arī aplūkota starptautisko kredītu izmantošana.

Attiecībā uz pieprasījumu tajā sniegta informācija par verificētajām emisijām un piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošanu.

[21] Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 23. aprīļa Lēmums 406/2009/EK par dalībvalstu pasākumiem siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanai, lai izpildītu Kopienas saistības siltumnīcas efektu izraisošu gāzu emisiju samazināšanas jomā līdz 2020. gadam, OV L 140, 5.6.2009., 136. lpp.

4.1. Piedāvājums: apgrozībā esošās kvotas

4.1.1. Maksimālā robežvērtība

ES ETS darbojas pēc emisiju ierobežošanas un tirdzniecības principa. Maksimālā robežvērtība ir absolūts siltumnīcefekta gāzu daudzums, ko var emitēt sistēmas ietvaros, un tā noteikta, lai nodrošinātu, ka tiek sasniegts emisiju samazinājuma mērķrādītājs; ierobežojums atbilst tirdzniecības posmā apgrozībā laisto kvotu skaitam.

Sākot ar trešo posmu, ES ETS direktīvā nosaka maksimālo robežvērtību, kas piemērojama ES mērogā. Maksimālā robežvērtība samazināsies katru gadu apmērā, kas atbilst 1,74 % kopējā kvotu daudzuma 2010. gadā. Šādu samazinājumu pazīst kā lineārā samazinājuma koeficientu. Absolūtos skaitļos tas nozīmē, ka katru gadu atskaitīs konkrētu kvotu skaitu, kas ir aptuveni 38 miljoni kvotu. Šo lineāro samazinājuma faktoru ieviesa sakarā ar kopējo 20 % samazinājuma mērķrādītāju, un tas radīs samazinājumu 21 % apmērā salīdzinājumā ar ES ETS emisiju daudzumu 2005. gadā.

Pirmajā un otrajā posmā ES mēroga maksimālo robežvērtību noteica, piemērojot augšupēju pieeju, pamatojoties uz agregēto kopējo kvotu skaitu, ko dalībvalstis bija norādījušas savos valsts sadales plānos (VSP).

Kopā 2013. gadā tika izdotas 2 084 301 856 kvotas. 1 ir uzskaitītas maksimālās robežvērtības katram gadam laikposmā no 2013. līdz 2020. gadam.

1. tabula. ES ETS maksimālā robežvērtība 2013.–2020. gadā

Gads	**Gada maksimālā robežvērtība *(izņemot aviācijas jomu)***
2013	2 084 301 856
2014	2 046 037 610
2015	2007 773 364
2016.	1 969 509 118
2017	1 931 244 873
2018	1 892 980 627
2019	1 854 716 381

2020	1 816 452 135

4.1.2. Izdotās kvotas

4.1.2.1. *Kvotu bezmaksas piešķiršana*

ES ETS trešajā posmā tika veiktas būtiskas izmaiņas attiecībā uz kvotu bezmaksas piešķiršanu: elektroenerģijas ražošanas nozare vairs principā nesaņem bezmaksas kvotas (sk. 4.1.2.4. sadaļu) un izsoles ir kļuvušas par standarta piešķiršanas procedūru.

Salīdzinājumā ar diviem iepriekšējiem posmiem ir būtiski mainījušies principi, pēc kuriem ES ETS nozarēm piešķir bezmaksas kvotas. Pirmkārt, kvotas piešķir bez maksas atbilstoši ES mērogā saskaņotiem noteikumiem, kas nozīmē, ka vieni un tie paši noteikumi attiecas uz viena un tā paša veida iekārtām visās dalībvalstīs. Otrkārt, kvotu bezmaksas piešķiršana balstās uz snieguma līmeņrādītājiem, kuru mērķis ir nostiprināt stimulus samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un apbalvot efektīvākās iekārtas. Treškārt, ir paredzēta ES mēroga jaunu iekārtu rezerve (*NER*), kas līdzvērtīga 5 % no visām trešā posma kvotām. Programmas *NER300* ietvaros no šīs rezerves 300 miljoni kvotu ir atvēlētas, lai stimulētu lielu oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (*CCS*) demonstrējumu projektu, kā arī inovatīvu atjaunojamo energoresursu tehnoloģiju būvniecību un ekspluatāciju. Atlikušās *NER* kvotas ir ierosināts (sk. 10.2. sadaļu) izmantot, lai no 2021. gada bez maksas piešķirtu kvotas jaunām un uzlabotām ES ETS iekārtām.

Bezmaksas kvotas piešķir rūpnieciskām iekārtām, lai novērstu iespējamo oglekļa emisiju pārvirzes risku (nozares pārvirza ražošanu uz trešām valstīm, kurās nav tik stingri ierobežojumi attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisijām, kas izraisa emisiju daudzuma palielināšanos pasaulē) energoietilpīgās ražošanas nozarēs. Bezmaksas kvotu piešķiršana būtiski samazina starptautiskai konkurencei pakļauto ES nozaru izmaksas. Nozares un apakšnozares, kas konkurē ar nozarēm ārpus ES, ir pakļautas oglekļa emisiju pārvirzes riskam un saņem lielāku daļu bezmaksas kvotu nekā nozares, kas nav pakļautas šādam riskam.

To nozaru un apakšnozaru sarakstu, kuras ir pakļautas būtiskam oglekļa emisiju pārvirzes riskam, (oglekļa emisiju pārvirzes riska saraksts)[22] Komisija pirmo reizi apstiprināja 2009. gadā, un to izmantoja bezmaksas kvotu piešķiršanai 2013. un 2014. gadā. 2011., 2012. un 2013. gadā oglekļa emisiju pārvirzes riska sarakstam pievienoja jaunas nozares un apakšnozares. Tā kā pirmā oglekļa emisiju pārvirzes riska saraksta termiņš beidzās 2014. gadā, Komisija pēc plašas apspriešanās ar ieinteresētajām pusēm, tostarp dalībvalstīm,

[22]Komisijas 2009. gada 24. decembra Lēmums 2010/2/ES, ar ko atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2003/87/EK nosaka sarakstu ar nozarēm vai apakšnozarēm, kurās pastāv būtisks oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes risks, OV L 1, 5.1.2010., 10. lpp.

nozarēm, NVO un akadēmiķiem, pieņēma lēmumu[23] pagarināt pašreizējā oglekļa emisiju pārvirzes riska saraksta termiņu un attiecināt to arī uz laikposmu no 2015. līdz 2019. gadam.

Lēš, ka trešajā posmā rūpnieciskām iekārtām bez maksas piešķirs aptuveni 43 % no trešā posma kopējās maksimālās robežvērtības (kas ir 6,6 miljardi kvotu). Papildu bezmaksas kvotas ir pieejamas jaunām iekārtām no *NER*.

2. tabula. 2013., 2014. un 2015. gadā rūpniecībai bez maksas piešķirtās kvotas (miljoni)[24]

	2013	**2014**	**2015**
Bez maksas piešķirtās kvotas[25] **(ES28+EEZ EBTA valstis)**	903,0	874,8	847,6
Kvotas, kas piešķirtas no jauno iekārtu rezerves (investīcijas jaunās nozarēs un jaudas palielināšana)	10,7	12,4	12,3
Bezmaksas kvotas, kas nav piešķirtas pārtrauktas vai mainītas ražošanas vai ražošanas jaudas dēļ	40,7	59,4	65,3

Trešajā posmā jaunas iekārtas, kas ietvertas ES ETS, un iekārtas, kam palielina jaudu, ir tiesīgas saņemt papildu bezmaksas kvotas no *NER*. Pēc 300 miljonu kvotu atskaitīšanas programmas *NER300* mērķiem, *NER* sākotnēji veidoja 480,2 miljoni kvotu. Līdz 2015. gada jūlijam bija rezervēti 91,3 miljoni kvotu 369 iekārtām uz visu trešā posma laiku. Atlikušās *NER* kvotas varēs izdalīt turpmāk jaunām iekārtām vai pašreizējām iekārtām, kam palielina jaudu. Tomēr sagaidāms, ka liels skaits šo kvotu netiks piešķirtas.

Līdz 2015. gada jūlijam piešķirto kvotu skaits samazināts par aptuveni 165,4 miljoniem tādu iekārtu dēļ, kas pārtrauca vai samazināja ražošanu vai ražošanas jaudu salīdzinājumā ar to, ko pēc kuras sākumā aprēķināja trešajā posmā piešķiramās kvotas.

[23] Komisijas 2014. gada 27. oktobra Lēmums 2014/746/ES, ar ko atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai 2003/87/EK 2015.–2019. gada periodam nosaka sarakstu ar nozarēm un apakšnozarēm, kurās pastāv būtisks oglekļa dioksīda emisiju pārvirzes risks, OV L 308, 29.10.2014., 114. lpp.

[24] Skaitļi balstās uz paziņojumiem, kas saņemti līdz 2015. gada jūlijam, un tie var būtiski mainīties sakarā ar vēlāk iesniegtiem dalībvalstu paziņojumiem.

[25] Sākotnējais apmērs pirms nākamajā tabulā norādītā samazinājuma.

4.1.2.2. *Programma* NER300

Programma *NER300* ir viena no lielākajām inovatīvu mazoglekļa enerģētikas demonstrējumu projektu finansēšanas programmām pasaulē. To finansē, monetizējot 300 miljonus emisijas kvotu no *NER*, kas izveidota ES ETS trešā posma vajadzībām. No kvotu monetizācijas iegūtos līdzekļus piešķir projektiem, kas atlasīti divos uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus. Pirmajā uzaicinājumā dotācijas piešķīra, pamatojoties uz sniegumu: 2012. gada decembrī 20 atjaunojamo energoresursu (*RES*) projektiem piešķīra dotācijas EUR 1,1 miljarda apmērā. Komisija 2014. gada jūlijā saskaņā ar otro uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus piešķīra finansējumu EUR 1 miljarda apmērā vienam oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (*CCS*) projektam un 18 *RES* projektiem.

Programmas mērķis ir veiksmīgi demonstrēt videi draudzīgu *CCS* un inovatīvu *RES* tehnoloģiju izmantošanu komerciālā mērogā, lai veicinātu mazoglekļa tehnoloģiju ražošanu ES.

Programma tiek veiksmīgi īstenota, un trijos projektos, kam piešķīra finansējumu saskaņā ar pirmo *NER300* uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus, jau ražo tīru enerģiju.

- Itālijas bioenerģijas projektā *BEST* atlasītus enerģētiskos kultūraugus pārvērš otrās paaudzes biodegvielā demonstrējuma rūpnīcā Krešentino pie Turīnas. Ļoti inovatīvajā integrētajā biodegvielas rūpnīcā izmanto Spānijas niedres, kas ir jauns, ātri augošs un pret sausumu noturīgs enerģētiskais kultūraugs, kā arī kviešu salmus, lai ražotu etanolu. Rūpnīcas ražošanas jauda ir 51 miljons litru gadā. *BEST*, ko vada *Italian Bio Product S.p.A.*, sāka darboties 2013. gada 1. jūnijā, un tas saņēma *NER300* līdzfinansējumu EUR 28,4 miljonu apmērā.

- *Verbiostraw* ir Vācijas bioenerģijas projekts, kurā lauksaimniecības atlikumus pārvērš biogāzē rūpnīcā, kas ir pirmā šāda veida rūpnīca. Projekta jauda ir 16,5 MW, un gadā tajā no aptuveni 40 000 tonnām salmu saražos biogāzi apjomā, kas līdzvērtīgs 136 gigavatstundām enerģijas. Vienīgā izejviela ir lauksaimniecības atlikumi, tāpēc rūpnīcai nevajadzēs lauksaimniecības zemi enerģētisko kultūraugu audzēšanai. Attiecīgi apstrādātu biogāzi vai nu ievadīs dabasgāzes tīklā, vai kā jaunās paaudzes biodegvielu izmantos transporta nozarē. *Verbiostraw* vada *VERBIO Ethanol Schwedt GmbH & C*, un tas atrodas Vācijā, Švētē/Oderā. Tas sāka darboties 2014. gada 3. janvārī un saņēma *NER300* līdzfinansējumu EUR 22,3 miljonu apmērā.

- Zviedrijas vēja enerģijas projekts *Windpark Blaiken* paredz arktiskā klimata apstākļos Zviedrijas ziemeļos izveidot vējparku ar jaudu 225 MW. Paredzēts, ka kopumā vējparkā darbosies 90 vējturbīnas, kas aprīkotas ar inovatīvu atledošanas sistēmu, ko veido sildelementi lāpstiņu malās. Projektu plānots īstenot trīs gadu laikā trīs kārtās (pa 30 turbīnām katrā), un tajā saražotā enerģija nonāk valsts elektrotīklā. Pirmo divu kārtu turbīnas jau darbojas, bet trešo kārtu nodos ekspluatācijā 2015. gadā. Projektu vada *Blaiken Vind AB*, tas sāka darboties 2015. gada 1. janvārī un saņēma *NER300* līdzfinansējumu EUR 15 miljonu apmērā.

4.1.2.3. *Kvotu izsolīšana*

Sākot ar trešo posmu, izsolīšana primārajā tirgū kļuva par kvotu piešķiršanas standarta režīmu. Saskaņā ar ES ETS direktīvu Komisijai bija jāpieņem regula par izsoļu laika grafiku, administrēšanu un citiem aspektiem, lai nodrošinātu, ka izsoles norit atklāti, pārredzami, saskaņoti un bez diskriminācijas. Attiecīgi 2010. gada novembrī pieņēma Izsoļu regulu[26]. Tajā noteikts, ka dalībvalstīm un Komisijai ir kopīgi jāiepērk kopēja platforma kvotu izsolīšanai dalībvalstu vārdā, taču ir arī paredzēta iespēja dalībvalstīm individuāli atteikties no dalības tajā. Vācija, Polija un Apvienotā Karaliste ir nolēmušas izmantot šo iespēju un iecelt savu izsoles platformu. Ieceltā platforma ir jāiekļauj Izsoļu regulas III pielikumā[27].

Izsoļu regulā ir noteikts, ka izsoles platformas ieceļ, izmantojot iepirkuma konkursa procedūras; lai ieceltu kopēju izsoles platformu, kopīgajā rīcībā iesaistītās dalībvalstis un Komisija parakstīja kopīga iepirkuma līgumu, kas ir stājies spēkā. 2012. gada augustā par pirmo kopējo izsoles platformu iecēla *European Energy Exchange (EEX)*.

Izsoļu regulā arī noteikts, ka ar kopīgu iepirkuma līgumu starp dalībvalstīm un Komisiju jāieceļ arī izsoles uzraugs; pašlaik tiek izvērtēti iespējamie varianti.

Katrai izsoles platformai ir jānosaka un jāpublisko katras atsevišķās izsoles apmērs un datums (tā dēvētais izsoļu kalendārs), pirms ir sācies jauns kalendārais gads.

Līdz 2015. gada 30. jūnijam trešajā posmā bija notikušas vairāk nekā 650 izsoles. Nākamajā tabulā sniegts pārskats par to, cik daudz trešā posma kvotu *EEX* un *ICE* izsolīja 2012. (tā dēvētās agrīnās izsoles[28]), 2013., 2014. un 2015. gadā. *EEX*, kas darbojās 27 dalībvalstu vārdā (25 dalībvalstis, kas sadarbojas kopējā izsoles platformā, Vācija un Polija), izsolīja 88 % visu 2012.–2014. gadā izsolīto kvotu, savukārt *ICE* izsolīja 12 % visu kvotu Apvienotās Karalistes vārdā.

Izsoles lielākoties norisēja sekmīgi, un izsoles līdzsvara cenas parasti atbilda sekundārā tirgus cenām, neradot būtiskas problēmas vai starpgadījumus. *EXE* platformā saskaņā ar Izsoļu regulas 7. panta 6. punktu 2013. gadā tika atceltas trīs izsoles (neilgi pēc to sākuma).

Kvotas, ko bija paredzēts izsolīt 2014. gadā, pārskatīja 2014. gada 12. martā (*ICE*) un 2014. gada 17. martā (*EXE*) saskaņā ar lēmumu pārcelt 900 miljonus kvotu no 2014., 2015. un 2016. gada uz 2019. un 2020. gadu, kā noteikts Komisijas Regulā (ES) Nr. 176/2014. Kvotu izsolīšanu aviācijas jomā pārtrauca 2012. gadā pēc "apturēšanas"

[26] Sk. 7. zemsvītras piezīmi.

[27] *European Energy Exchange AG (EEX)* un *Intercontinental Commodity Exchange (ICE)* bija iekļautas Izsoļu regulas III pielikumā attiecīgi kā Vācijas un Apvienotās Karalistes atsevišķās platformas. Polija vēl nav iecēlusi savu atsevišķo izsoles platformu, un, kamēr platforma nav iekļauta sarakstā, tā izmanto pagaidu kopējo izsoles platformu.

[28] Trešā posma kvotu agrīnās izsoles notika 2012. gadā sakarā ar elektroenerģijas nozarē plaši izplatīto komercpraksi elektroenerģiju pārdot uz priekšu un visu nepieciešamo (tostarp kvotas) iegādāt brīdī, kad pārdod saražoto jaudu.

lēmuma[29] un atsāka 2014. gadā. Horvātija savu kvotu daļu sāka izsolīt 2015. gada janvārī. Islande, Lihtenšteina un Norvēģija vēl nav sākušas izsolīt kvotas.

3. tabula. *EEX* un *ICE* izsolīto trešā posma kvotu skaits

Gads	Izsolīto vispārīgo kvotu skaits	Izsolīto kvotu skaits aviācijas jomā
2012	89 701 500	2500 000
2013	808 146 500	0
2014	528 399 500	9278 000
2015[30]	632 725 500	16 390 500

Kopējie ieņēmumi no izsolēm laikposmā no 2012. gada līdz 2015. gada jūnijam pārsniedz EUR 8,9 miljardus. ES ETS direktīvā ir noteikts, ka vismaz 50 % izsoļu ieņēmumu vai šo ieņēmumu finansiālās vērtības ekvivalenta, tostarp visi ieņēmumi no kvotām, kas sadalītas solidaritātes un izaugsmes mērķiem, dalībvalstīm jāizmanto mērķiem klimatu un enerģētikas jomā. Vidēji 2014. gadā dalībvalstis ir izmantojušas vai plāno izmantot aptuveni 87 % šo ieņēmumu vai to finansiālās vērtības ekvivalenta ar klimatu un enerģiju saistītiem mērķiem, galvenokārt lai atbalstītu iekšzemes investīcijas klimata un enerģētikas jomā (sk. Progresa ziņojuma par klimata politiku 6.1.1. sadaļu).

Izsoles platformas īpašās tīmekļa vietnēs publicē detalizētu katras izsoles rezultātu izklāstu. Papildus Vācija, Polija un Apvienotā Karaliste, kā arī Komisija — to dalībvalstu vārdā, kas izmanto kopējo izsoles platformu, — publicē ikmēneša ziņojumus par izsolēm[31].

4.1.2.4. *Elektroenerģijas nozarei piešķirtā atkāpe no prasības pilnīgi visas kvotas iegūt izsoļu ceļā*

Lai dažās dalībvalstīs sekmētu investīcijas elektroenerģijas nozares modernizācijā, ES ETS direktīvas 10.c pantā ir paredzēta atkāpe no parastās kārtības, kas paredz kvotu ieguvi izsoļu ceļā. Astoņas no desmit dalībvalstīm[32], kurām ir tiesības uz šo atkāpi, izmanto to un bez maksas piešķir kvotas elektroenerģijas ražotājiem, ja tie veic atbilstošas investīcijas. Bezmaksas kvotas saskaņā ar 10.c pantu atskaita no to kvotu skaita, ko attiecīgā dalībvalsts citādi būtu izsolījusi. Atkarībā no atkāpes īstenošanas noteikumiem, kas pieņemti konkrētajā

[29] Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 24. aprīļa Lēmums Nr. 377/2013/ES par pagaidu atkāpi no Direktīvas 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā, OV L 113, 25.4.2013., 1. lpp.

[30] 2015. gadam norādītais skaits ir to kvotu skaits, ko plānots izsolīt saskaņā ar publicētajiem izsoļu kalendāriem.

[31] Šie ziņojumi ir pieejami tiem īpaši paredzētā Komisijas tīmekļa vietnē, kur ir arī cita informācija par izsolēm: http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/cap/auctioning/documentation_en.htm.

[32] Tiesības uz šo atkāpi ir Bulgārijai, Čehijas Republikai, Igaunijai, Kiprai, Latvijai, Lietuvai, Maltai, Polijai, Rumānijai un Ungārijai. Malta un Latvija nolēma to neizmantot.

valstī, elektroenerģijas ražotāji var saņemt bezmaksas kvotas vai nu vērtībā, kas ekvivalenta investīcijām, kuras tie veic vai ir veikuši no valsts investīciju plānā uzskaitītajām investīcijām, vai vērtībā, kas ekvivalenta maksājumiem, kurus elektroenerģijas ražotāji veikuši valsts fondā, no kura var finansēt šādas investīcijas.

Elektroenerģijas ražotājiem 2013. un 2014. gadā bez maksas piešķirto kvotu skaits ir norādīts ā (piegādes dažādošana). 4. Ja piešķirto kvotu skaits ir mazāks nekā maksimāli atļautais, šīs "neizmantotās" kvotas var piešķirt bez maksas nākamajos gados atkarībā no dalībvalsts attiecīgajiem noteikumiem. Beigās kvotas, kas nav piešķirtas bez maksas atbilstoši atkāpei, tiks izsolītas. Pirmajā gadā varēja ziņot par investīcijām, kas veiktas no valsts plāna kopš 2009. gada jūnija. Attiecībā uz 2013. un 2014. gadu tika ziņots par izmaksām saistībā ar 500 investīcijām, no kurām 135 ir pabeigtas, 22 investīcijas ir atceltas, bet pārējās ir procesā, taču vēl nav pabeigtas.

Kopējās paziņotās investīciju izmaksas laikposmā no 2009. līdz 2013. gadam ir EUR 5,9 miljardi, bet 2014. gadā — EUR 1,9 miljardi. Aptuveni 80 % šo investīciju bija saistītas ar infrastruktūras atjaunināšanu un modernizēšanu, savukārt pārējās investīcijas bija saistītas ar tīrajām tehnoloģijām vai piegādes dažādošanu. Investīciju piemēri ir jauna koģenerācijas-kondensācijas tvaika turbīna Igaunijā (infrastruktūras atjaunināšana), centralizētās siltumapgādes tīklu atjaunošana Bulgārijā (infrastruktūras modernizēšana), ogļu aizstāšana ar atjaunojamiem energoresursiem atkritumu pārstrādes ceļā Čehijas Republikā (tīrās tehnoloģijas) un dabasgāzes cauruļvada — starpsavienotāja — būvniecība Ungārijā (piegādes dažādošana).

4. tabula. Bezmaksas kvotas, kas izdotas (ko plānots izdot) saskaņā ar 10.c pantu

	Dalībvalsts pieprasītās bezmaksas kvotas		**Maksimālais kvotu skaits gadā**							
Dalīb valsts	**2013**	**2014**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**Kopā**
BG	11 009 416	9779 243	13 542 000	11 607 428	9672 857	7738 286	5803 714	3869 143	1934 571	54 167 999
CY	2519 077	2195 195	2519 077	2195 195	1907 302	1583 420	1259 538	935 657	575 789	10 975 978
CZ	25 285 353	22 383 398	26 916 667	23 071 429	19 226 191	15 380 953	11 535 714	7690 476	3845 238	107 666 668
EE	5135 166	4401 568	5288 827	4533 280	3777 733	3022 187	2266 640	1511 093	755 547	21 155 307
HU	7047 255	0	7047 255	0	0	0	0	0	0	7047 255
LT	322 449	297 113	582 373	536 615	486 698	428 460	361 903	287 027	170 552	2853 628
PL	65 992 703	52 920 889	77 816 756	72 258 416	66 700 076	60 030 069	52 248 393	43 355 049	32 238 370	404 647 129
RO	15 748 011	8591 461	17 852 479	15 302 125	12 751 771	10 201 417	7651 063	5100 708	2550 354	71 409 917
Kopā	133 059 430	100 568 867	151 565 434	129 504 488	114 522 628	98 384 792	81 126 965	62 749 153	42 070 421	679 923 881

ES ETS direktīvā ir noteikts, ka dalībvalstīm, kuras izmanto atkāpi, ir jāpublicē gada ziņojumi par to valsts plānos uzskaitīto investīciju īstenošanu. Vajadzētu publicēt arī pieteikumus. Pieredze rāda, ka līdz šim publicētie ziņojumi atšķiras gan formas, gan satura ziņā. Dažos gadījumos dalībvalstis, atsaucoties uz darījumdarbības konfidencialitāti, informāciju par investīciju izmaksām publisko tikai daļēji vai agregētā veidā. Parasti ziņojumus publicē atbildīgās ministrijas, piemēram, Enerģētikas ministrijas (Bulgārijā, Rumānijā, Lietuvā) vai Vides ministrijas (Čehijas Republikā, Kiprā, Igaunijā, Ungārijā, Polijā) tīmekļa vietnē.

4.1.3. Starptautiskie kredīti

Līdz 2020. gadam ES ETS ļauj dalībniekiem izmantot kredītus no tīras attīstības mehānisma (TAM) un kopīgas īstenošanas (KĪ) — divām ANO organizētām kreditēšanas programmām, lai izpildītu daļu savu ES ETS saistību, izņemot kodolenerģijas un apmežošanas un meža atjaunošanas projektus[33]. Saskaņā ar Komisijas Regulu (ES) Nr. 550/2011[34] no trešā posma sākuma ir aizliegts izmantot kredītus no projektiem, kas saistīti ar rūpniecisko gāzu (HFC_{23} un adipīnskābes ražošanā iegūtā N_2O) iznīcināšanu. Turklāt trešajā posmā stājās spēkā papildu ierobežojumi attiecībā uz kredītiem no projektiem, kas reģistrēti pēc 2013. gada valstīs, kas nav vismazāk attīstītās valstis. Turklāt kopš 2015. gada 31. marta un saskaņā ar ES ETS direktīvas 11.a panta 3. un 4. punktu kredītus, kas izdoti sakarā ar emisiju samazināšanu Kioto protokola saistību periodā (2008.–2012. gadā), vairs nedrīkst apmainīt pret ES ETS kvotām.

ES ETS direktīvas 11.a panta 8. punktā paredzēti arī noteikumi attiecībā uz starptautisko kredītu izmantošanas apmēru atkarībā no operatora un gaisakuģa operatora kategorijas un ir noteiktas minimālās tiesības šajā saistībā. Komisijas Regulā (ES) Nr. 1123/2013 ir paredzēti noteikumi atsevišķu operatoru un gaisakuģu operatoru tiesību noteikšanai līdz 2020. gadam.

Kaut arī precīzs kredītu izmantošanas tiesību apmērs otrajā un trešajā posmā būs daļēji atkarīgs no emisijām, kas tiks verificētas nākotnē, tirgus analītiķi lēš, ka tie būs aptuveni 1,6 miljardi kredītu. Trešajā posmā kredītus vairs nenodod tieši, bet gan apmaina pret kvotām jebkurā laikā kalendārajā gadā. Līdz 2015. gada 30. aprīlim izmantoto vai apmainīto starptautisko kredītu kopējais apmērs ir 1445 miljoni.

[33] Gan TAM, gan KĪ projekti rada Kioto oglekļa kredītus: attiecīgi sertificētas emisijas samazināšanas vienības (*CER*) un emisijas samazināšanas vienības (*ERU*), kas katra ekvivalenta 1 tonnai CO_2.

[34] Komisijas 2011. gada 7. jūnija Regula (ES) Nr. 550/2011 par to, lai saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK noteiktu konkrētus ierobežojumus, kas piemērojami starptautisku kredītu izmantošanai no projektiem, kuri saistīti ar rūpnieciskajām gāzēm, OV L 149, 8.6.2011., 1. lpp.

5. tabula. Kopsavilkums par starptautisko kredītu apmaiņu līdz 2015. gada 30. aprīlim

	Mt	%				
TAM	**195,62**	**50,59 %**				
Ķīna	150,21	76,79 %				
Indija	12,61	6,45 %				
Brazīlija	4,52	2,31 %				
Uzbekistāna	3,72	1,90 %				
Čīle	3,12	1,59 %				
Koreja	2,93	1,50 %				
Meksika	2,63	1,34 %				
Citi	15,88	8,12 %	**1. realizācijas veids[35]**		**2. realizācijas veids[36]**	
KĪ	**191,05**	**49,41 %**	**Miljoni**	**Procenti**	**Miljoni**	**Procenti**
Ukraina	146,66	76,77 %	144,92	75,85 %	1,74	0,91 %
Krievija	32,06	16,78 %	32,06	16,78 %	0	0,00 %
Lietuva	3,54	1,85 %	0	0,00 %	3,54	1,85 %
Polija	2,82	1,48 %	2,82	1,48 %	0	0,00 %
Vācija	1,65	0,86 %	1,65	0,86 %	0	0,00 %
Francija	1,24	0,65 %	1,24	0,65 %	0	0,00 %
Citi	3,08	1,61 %	2,26	1,18 %	0,81	0,42 %
Kopā	**386,67**	**100,00 %**	**184,95**	**96,81 %**	**6,09**	**3,19 %**

4.2. Pieprasījums: no apgrozības izņemtās kvotas

Saskaņā ar Savienības reģistrā iekļauto informāciju 2014. gadā ES ETS stacionāro iekārtu radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas ir samazinājušās par aptuveni 4,5 % salīdzinājumā ar 2013. gadu, kas ir straujāks samazinājums nekā iepriekšējos gados. Verificētās siltumnīcefekta gāzu emisijas 2013. gadā samazinājās par vismaz 3 % salīdzinājumā ar 2012. gadu.

Jānorāda, ka, tā kā ES ETS darbības joma trešajā posmā ir plašāka nekā otrajā posmā, ir radušās dažas metodiskas problēmas, kā precīzi noteikt emisiju daudzuma izmaiņas salīdzinājumā ar 2012. gadu. Tomēr otrajā un trešajā posmā iekļauto nozaru iekārtu radītās emisijas, novērtējot pēc līdzvērtīgām pazīmēm, 2013. gadā bija vismaz par 3 % mazākas nekā 2012. gadā. Verificēto SEG emisiju apmērs no stacionārajām iekārtām 2013. gadā bija 1895 miljoni tonnu CO_2 ekvivalenta, savukārt papildu ES ETS emisijas, kas radušās, paplašinot darbības jomu, tiek lēstas 79–100 miljonu tonnu apmērā. Kopumā ekonomikas lejupslīde, kas sākās 2008. gadā, būtiski ietekmēja emisijas, taču pat pēc veiktajām korekcijām sakarā ar darbības jomas paplašināšanu trešajā posmā salīdzinājumā ar otro

[35] Kopīgas īstenošanas 1. realizācijas veids attiecas uz procedūru, kad uzņēmēja puse pēc verifikācijas var izdot kopīgas īstenošanas kredītus, nevēršoties pie Kopīgas īstenošanas uzraudzības komitejas (KĪUK).

[36] Kopīgas īstenošanas 2. realizācijas veids attiecas uz procedūru, kad verifikāciju veic atbilstoši Kopīgas īstenošanas uzraudzības komitejas (KĪUK) noteiktajām procedūrām. 2. realizācijas veida gadījumā uzņēmēja puse kredītus var izdot un pārskaitīt tikai pēc tam, kad KĪUK akreditēta neatkarīga struktūra ir pārliecinājusies, vai ir izpildītas attiecīgās prasības.

posmu, emisiju apmērs 2014. gadā ir mazāks nekā pirms krīzes. Gada emisiju svārstības nevar izskaidrot tikai ar ekonomiskiem faktoriem, jo tās ietekmē arī energoefektivitātes uzlabošanās un lielāks tīrās enerģijas īpatsvars energoresursu struktūrā.

6. tabula. Verificētās emisijas

Gads	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Verificētās emisijas (miljoni tonnu CO_2 ekvivalenta)	2100	1860	1919	1886	1867	1895	1812
Izmaiņas attiecībā pret x-1 gadu		-11,4 %	3,2 %	-1,8 %	-2 %	-3 %	-4,5 %
IKP (reālās ekonomikas izaugsmes temps ES 27 vai ES28)	0,4 %	-4,5 %	2,0 %	1,7 %	-0,4 %	0,1 %	1,3 %

Avots: Eiropas Savienības darījumu žurnāla (*EUTL*) publiski pieejamā tīmekļa vietne (http://ec.europa.eu/environment/ets/)
IKP dati, kas minēti http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00115.

2013. gadā brīvprātīgi anulētas (netika izmantotas atbilstības nodrošināšanai) 13 219 kvotas, bet 2014. gadā — 47 278 kvotas.

4.3. Piedāvājuma un pieprasījuma līdzsvarošana

Kā norādīts Ziņojumā par oglekļa tirgus darbību 2012. gadā, trešā posma sākumā ES ETS bija vērojams liels disbalanss starp kvotu piedāvājumu un pieprasījumu, kuras dēļ radās aptuveni 2 miljardu kvotu liels pārpalikums. 2013. gadā šis pārpalikums turpināja pieaugt, sasniedzot vairāk nekā 2,1 miljardu kvotu. Savukārt 2014. gadā tas nedaudz samazinājās līdz aptuveni 2,07 miljardiem. 2014. gadā izsolāmie apjomi tika samazināti par 400 miljoniem kvotu, jo sākās atlikšanas pasākuma īstenošana, proti, šo kvotu izsolīšana tika atlikta uz vēlāku laiku. Ja nenotiktu atlikšana, pārpalikums 2014. gadā būtu gandrīz 2,5 miljardi kvotu.

Šā disbalansa iemesli ir izklāstīti Ziņojumā par oglekļa tirgus darbību 2012. gadā. Galvenokārt tā ir neatbilstība starp izsolēs piedāvātajām emisijas kvotām, kuru skaitu nosaka saskaņā ar emisiju maksimālo robežvērtību, un pieprasījumu pēc tām, kas ir mainīgs un ko ietekmē ekonomiskie cikli, fosilā kurināmā cenas, kā arī citi faktori, piemēram, papildinošie politikas virzieni un tehnoloģiskā attīstība. Emisijas kvotu piedāvājumu ietekmējusi arī starptautisko kredītu ieplūšana, kas izraisījusi būtisku pieaugumu. Lai atrisinātu šo problēmu, Komisija ir izstrādājusi tiesību akta priekšlikumu nolūkā izveidot tirgus stabilitātes rezervi un

padarīt elastīgāku izsolēs piedāvāto emisijas kvotu daudzumu. Tirgus stabilitātes rezerves mērķis ir stabilizēt tirgu, novēršot disbalansu starp piedāvājumu un pieprasījumu (sk. 10.1. sadaļu).

Lai tirgus stabilitātes rezerve varētu darboties, svarīgākais ir kopējais apgrozībā esošo kvotu daudzums (*TNAC*). Kvotas ieskaitīs rezervē, ja *TNAC* pārsniegs iepriekš noteiktu augšējo robežvērtību (833 miljoni kvotu), un kvotas atbrīvos no rezerves, ja *TNAC* būs mazāks par iepriekš noteiktu augšējo robežvērtību (mazāk par 400 miljoniem kvotu vai ja tiek pieņemti pasākumi saskaņā ar ES ETS direktīvas 29.a pantu). Tādējādi tirgus stabilitātes rezervē absorbē vai no tās atbrīvo kvotas, ja *TNAC* ir ārpus iepriekš noteiktās amplitūdas. Rezervē ieskaitīs arī atliktās un nepiešķirtās kvotas[37].

Emisijas kvotu piedāvājumu veido no otrā posma pārnestās kvotas, izsolītās kvotas, bez maksas piešķirtās kvotas un *NER* kvotas, savukārt pieprasījumu nosaka iekārtu emisijas un anulētās kvotas. Sīkāku informāciju skatīt tabulā pielikumā.

Nosakot apgrozībā esošo kvotu kopējo skaitu, sākumpunkts ir pēc ES ETS otrā posma (2008.–2012. gads) palikušo nenodoto vai neanulēto kvotu kopējais skaits. Otrā tirdzniecības perioda beigās šīs kvotas aizstāja ar trešā posma kvotām. Apgrozībā esošo kvotu kopskaitā nav iekļautas citas kvotas no laika pirms trešā tirdzniecības posma[38]. Tādējādi šis "kopējais pārnesto kvotu skaits" ir precīzs apgrozībā esošo ETS kvotu skaits ES ETS trešā tirdzniecības perioda sākumā. Kopējais pārnesto kvotu skaits ir 1 749 540 826 (šajā daudzumā nav iekļautas trešā posma kvotu agrīnās izsoles, kas notika 2012. gadā, taču ir ņemti vērā līdz trešā posma sākumam izmantotie starptautiskie kredīti. Starptautisko kredītu kopējais skaits, kas izmantots kopš 2008. gada, ir minēts 4.1.3. sadaļā.).

Kopējo apgrozībā esošo kvotu skaitu, kas ir būtisks, nosakot tirgus stabilitātes rezervē ieskaitāmo un no tās atbrīvojamo kvotu daudzumu, aprēķina pēc šādas formulas:

$$TNAC = \text{piedāvājums} - (\text{pieprasījums}^{39} + \text{kvotas TSR})$$

Gada ziņojums par oglekļa tirgus darbību ļauj konsolidēt piedāvājuma un pieprasījuma rādītājus, ko publicē saskaņā ar ziņošanas pienākuma laika grafiku, kas noteikts atbilstoši ES ETS direktīvai un tās īstenošanas noteikumiem. Šis laika grafiks, svarīgākie dati tvērums ir minēti 7. tabulā.

[37] Nepiešķirtās kvotas ir kvotas, kas nav piešķirtas saskaņā ar ES ETS direktīvas 10.a panta 7. punktu (proti, kvotas, kas paliek jauno iekārtu rezervē) un kas rodas, piemērojot 10.a panta 19. un 20. punktu (proti, kvotas, ko bija paredzēts piešķirt bez maksas iekārtām, taču kas nav piešķirtas, jo ir (daļēji) pārtraukta darbība vai būtiski samazināta jauda).
[38] Paskaidrojumu par emisijas kvotu uzkrāšanu sk. http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/registry/faq_en.htm.
[39] Iekļautas arī anulētās kvotas.

7. tabula Datu publicēšanas laika grafiks

Termiņš	**Dati**	**Tvērums**
x gada 1. janvāris–30. aprīlis	Atjaunināts bezmaksas kvotu daudzums, ko piešķir elektroenerģijas nozarei (10.c pants)	x-1 gads
x gada 1. aprīlis	• Verificētās emisijas • Bezmaksas kvotu piešķiršana (10.a panta 5. punkts) — VĪP[40]	x-1 gads
x gada 1. maijs	Atbilstības termiņš: verificētās emisijas un nodotās kvotas	x-1 gads
x gada maijs/oktobris	Starptautisko kredītu apmaiņa	Līdz x gada 1. maijam/1.oktobrim
x gada oktobris/novembris	Ziņojums par oglekļa tirgus darbību	x-1 gads
x gada janvāris/jūlijs	Jauno iekārtu rezerves statuss — *NER* tabula	
Nepublicē ES līmenī	Aviācijas jomā bez maksas piešķirto kvotu skaitu publicē dalībvalstu līmenī	

Tā kā tirgus stabilitātes rezerve sāks darboties 2019. gadā, Komisija regulāri, sākot no 2017. gada, maija vidū publicēs kopējo kvotu skaitu, kas bija apgrozībā iepriekšējā gadā.

1. attēlā ir redzami kumulatīvie piedāvājuma un pieprasījuma rādītāji par periodu līdz 2014. gada beigām. Kopējais piedāvājums 2013. gadā bija aptuveni 2,18 miljardi kvotu, bet kopējais pieprasījums — aptuveni 1,96 miljardi kvotu. 2014. gadā gan kopējais piedāvājums, gan pieprasījums samazinājās līdz aptuveni 1,87 miljardiem kvotu. Tāpēc 2013. gadā pārpalikums palielinājās par aptuveni 220 miljoniem kvotu, sasniedzot vairāk nekā 2 miljardus kvotu, bet 2014. gadā tas palika nemainīgs. Samazinātais piedāvājums un pieprasījums 2014. gadā liecina par mazāku izsolīto kvotu skaitu kvotu atlikšanas dēļ un pastāvīgu emisiju samazinājumu. Aplūkojot šos rādītājus par 2013. un 2014. gadu, jāņem vērā, ka to pamatā ir jaunākie dati par šiem gadiem, ko var iegūt no Eiropas Savienības

[40] VĪP ir valsts īstenošanas pasākumi saskaņā ar Komisijas Lēmumu 2011/278/ES, kas ietver sākotnējo aprēķinu par bezmaksas kvotām, ko plānots piešķirt katrai iekārtai visu dalībvalstu un EEZ EBTA valstu teritorijā, par ko ir paziņots Komisijai.

darījumu žurnāla (*EUTL*). Tas nozīmē, ka tie var ietvert jaunākos datus par 2013. un 2014. gadu.

1. attēls. Līdzsvars starp kumulatīvo piedāvājumu un pieprasījumu līdz 2014. gada beigām

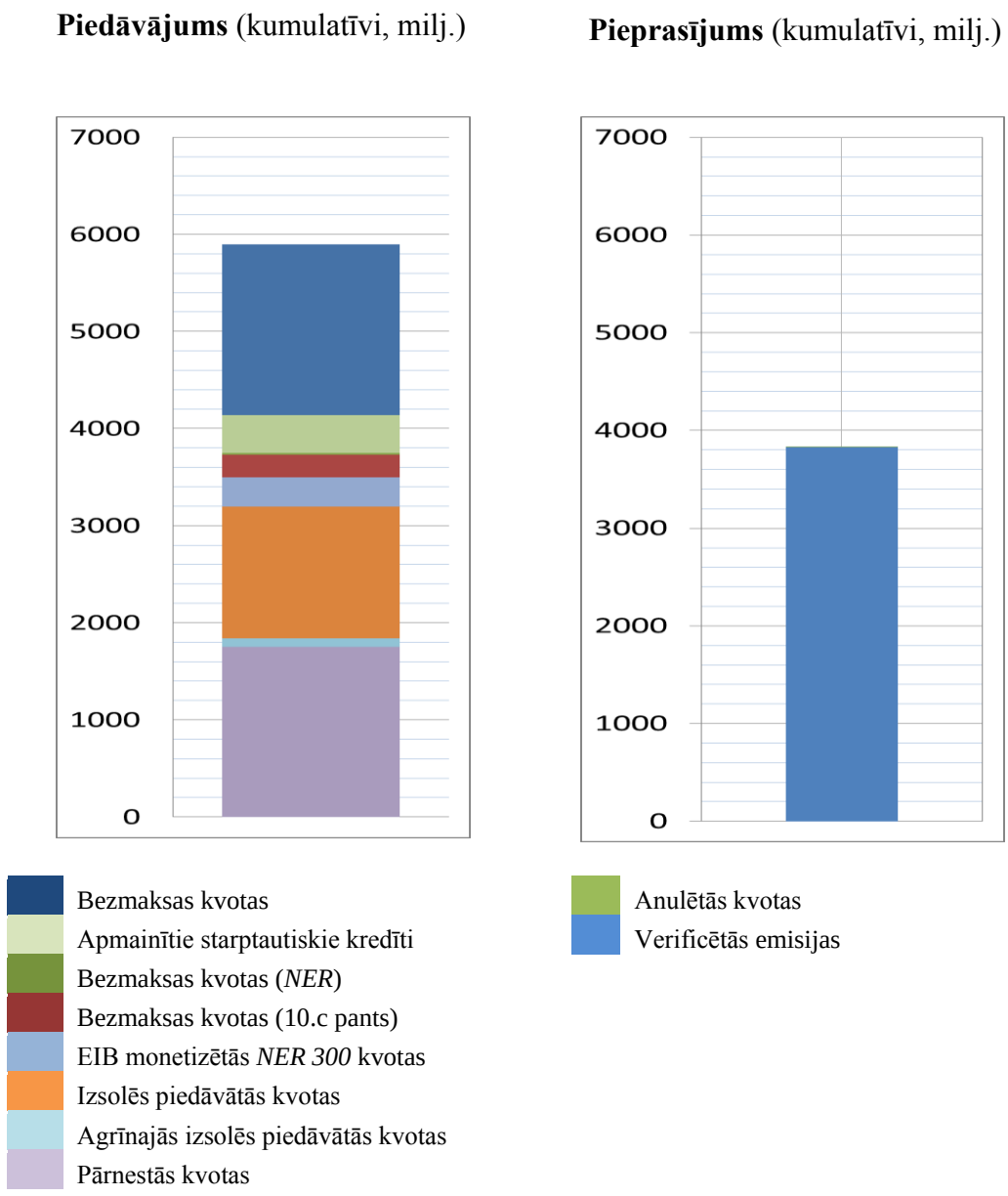

5. AVIĀCIJA

Aviācijas darbības iekļāva ES ETS ar Direktīvu 2008/101/EK[41]. Direktīvā noteikts, ka no 2012. gada sākuma ES ETS ir iekļautas emisijas no visiem lidojumiem starp lidostām Eiropas Ekonomikas zonā (EEZ), emisijas no lidojumiem no EEZ lidostām uz trešām valstīm un, ja nav noteikts atbrīvojums ar deleģētajiem tiesību aktiem, emisijas no lidojumiem no trešo valstu lidostām uz EEZ.

ICAO Asambleja 2013. gada septembrī nolēma līdz 2016. gadam izstrādāt starptautisku tirgbalstītu mehānismu (*MBM*), kas tiktu īstenots no 2020. gada, lai samazinātu starptautiskās aviācijas radītās emisijas. ES šo lēmumu vērtēja atzinīgi, un, reaģējot uz to, tika grozīti ES tiesību akti. Šajā sakarā ar Regulu (ES) Nr. 421/2014[42] uz laiku ir sašaurināta ES ETS darbības joma; tagad tā aptver tikai emisijas no lidojumiem EEZ robežās laikposmā no 2013. līdz 2016. gadam.

Saskaņā ar 21. pantā paredzētajiem ziņojumiem, ko iesniedza 2015. gadā, 611 gaisakuģu operatoriem ir monitoringa plāns. No tiem 50 % (305) bija komerciāli gaisakuģu operatori, bet pārējie 50 % (306) nekomerciāli gaisakuģu operatori. Kā mazie emitenti kvalificējās 329 operatori (53,8 % visu operatoru).

Saskaņā ar *EUTL* publiski pieejamo tīmekļa vietni 2013. gadā aviācijas darbības, ko veica starp EEZ lidostām, radīja emisijas 53,4 miljonu tonnu CO_2 apmērā, bet 2014. gadā — 54,9 miljonus tonnu CO_2, kas nozīmē, ka salīdzinājumā ar 2013. gadu pieaugums 2014. gadā ir 2,8 %.

Arī gaisakuģu operatoriem sākotnēji piešķirtās kvotas koriģēja, pielāgojot tās sašaurinātajai darbības jomai, kurā šobrīd ietilpst tikai lidojumi EEZ robežās. Koriģētais kvotu skaits, ko piešķīra bez maksas 2013. gadā[43], bija 32,4 miljoni kvotu, bet 2014. gadā — 32,3 miljoni kvotu.

2013. un 2014. gadā izsolāmo kvotu skaitu noteica, pamatojoties uz paredzamajiem 5,7 miljoniem gadā pēc veiktajām korekcijām izsolāmo kvotu skaitā atbilstoši Regulai (ES) Nr. 421/2014. Šīs kvotas izsolīja laikposmā no 2015. gada 1. janvāra līdz 30. aprīlim.

Šie rādītāji liecina, ka emisiju daudzums 2013. un 2014. gadā samazinājies par aptuveni 32 miljoniem tonnu.

---

[41] Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 19. novembra Direktīva 2008/101/EK, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, lai aviācijas darbības iekļautu Kopienas siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā, OV L 8, 13.1.2009., 3. lpp.

[42] Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 16. aprīļa Regula (ES) Nr. 421/2014, ar ko groza Direktīvu 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā, jo paredzams, ka līdz 2020. gadam tiks īstenota starptautiska vienošanās par vienota un globāla tirgus mehānisma piemērošanu starptautiskās aviācijas emisijām, OV L 129, 30.4.2014., 1. lpp.

[43] 2015. gada septembra dati.

6. TIRGUS PĀRSKATS

Lielākā daļa darījumu ar emisijas kvotām notiek, izmantojot atvasinātos instrumentus (regulētā tirgū tirgotus nākotnes līgumus, regulētā tirgū netirgotus nākotnes līgumus, iespējas līgumus, mijmaiņas līgumus), uz kuriem jau attiecas ES finanšu tirgu regulējums (tostarp pašlaik piemērojamā Finanšu instrumentu tirgu direktīva (*MiFID*))[44]. To aizstās *MiFID2* tiesību aktu pakete, kura būs piemērojama no 2017. gada janvāra un kura paredz vairāku īstenošanas pasākumu pieņemšanu.

Saskaņā ar *MiFID2* arī emisijas kvotas klasificēs kā finanšu instrumentus. Tas nozīmē, ka *MiFID2* noteikumi, kas attiecas uz parastiem finanšu tirgiem (tostarp oglekļa atvasināto instrumentu tirdzniecību vadošajās platformās), attieksies arī uz sekundārā oglekļa tirgus tūlītējo darījumu segmentu (darījumi ar emisijas kvotām tūlītējai nodošanai sekundārajā tirgū, ko pašlaik ES līmenī neregulē), padarot to vienlīdzīgu ar atvasināto instrumentu tirgu pārredzamības, investoru aizsardzības un integritātes ziņā[45].

Turklāt sakarā ar atsaucēm uz finanšu instrumentu definīcijām *MiFID2* būs piemērojami arī citi finanšu tirgus tiesību akti. Viens no šādiem aktiem ir Regula par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu (*MAR*), kas attieksies uz darījumiem un darbībām ar emisijas kvotām gan sekundārajos tirgos, gan ES ETS izsolēs primārajā tirgū. Līdzīgi atsauce uz *MiFID2* Nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas direktīvā nozīmē to, ka oglekļa tirgotājiem, kas saņēmuši *MiFID* licenci, obligātā kārtā būs jāveic klienta uzticamības pārbaudes attiecībā uz saviem klientiem sekundārajā emisijas kvotu darījumu tirgū[46].

MiFID2 un *MAR* (abas pieņemtas 2014. gadā) paredz dažus vispārīgā režīma uzlabojumus sakarā ar vajadzību to pielāgot oglekļa tirgus specifikai, tostarp šādus:

- īpaši atbrīvojumi no *MiFID2* oglekļa tirgus dalībniekiem (tostarp, pamatojoties uz to, ka šāda darbība papildina pamata darbību; tie īpaši vērsti uz pircējiem, kas kvotas iegādājas sakarā ar vajadzību nodrošināt saistību izpildi (*compliance buyers*), un struktūrām, kas ierobežotā apmērā tirgojas citu vārdā);
- pienākuma atklāt iekšējo informāciju piemērošana tikai lielākajiem dalībniekiem/emitentiem;
- tirdzniecības vietu pienākums sīkāk ziņot par pozīcijām (bez pozīciju ierobežojumiem);

[44] Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Direktīva 2004/39/EK, kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Padomes Direktīvas 85/611/EEK un 93/6/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2000/12/EK un atceļ Padomes Direktīvu 93/22/EEK, OV L 145, 30.4.2004., 1. lpp.

[45] Arī turpmāk primārā tirgus pārraudzību reglamentēs Izsoļu regula, izņemot ar tirgus ļaunprātīgu izmantošanu saistītos jautājumus, kuriem tieši piemēros Regulu par tirgus ļaunprātīgu izmantošanu.

[46] Uzticamības pārbaudes jau ir obligātas primārajā tirgū un sekundārajā tirgū attiecībā uz emisijas kvotu atvasinātajiem instrumentiem.

- attiecībā uz pienākumu nodrošināt pirmstirdzniecības un pēctirdzniecības pārredzamību emisijas kvotas uzskatīt par atsevišķu kategoriju (lai sekmētu pielāgotu īstenošanas noteikumu izstrādi);
- emisiju kvotu atvasināto instrumentu iekļaušana pilnā apmērā (līdzīgāki kā "finanšu" atvasināto instrumentu gadījumā un atšķirīgi no preču atvasinātajiem instrumentiem).

2014. un 2015. gadā tika izstrādāti un tiks pieņemti vairāki otrā līmeņa pasākumi, kas attiecas uz *MiFID2* un *MAR* noteikumu detalizētāku izstrādi; ar tiem nosaka robežvērtības, kas jāizmanto, nosakot papildinātību saskaņā ar *MiFID2*, robežvērtības, saskaņā ar kurām oglekļa tirgus dalībniekiem piemēro pienākumu atklāt iekšējo informāciju saskaņā ar *MAR*, un sekundāro tirgu pārredzamības prasības attiecībā uz emisijas kvotām un to atvasinātajiem instrumentiem, tostarp robežvērtības, lai tos varētu atzīt par likvīdiem tirgiem saskaņā ar *MiFID2*.

6.1. Emisijas kvotu juridiskā būtība un fiskālais režīms

Tāpat kā daudzos citos gadījumos, ES līmenī nav definēta emisijas kvotu juridiskā būtība un tām piemērojamais fiskālais režīms. Tomēr, lai gan pastāv nesaskaņotība, pēdējos desmit gados ir izveidojies nobriedis un ļoti likvīds tirgus. Pašreizējais tiesiskais regulējums sniedz vajadzīgo juridisko pamatu pārredzamam un likvīdam oglekļa tirgum, vienlaikus nodrošinot tirgus stabilitāti un integritāti. Lai gan ieinteresētās personas nav paudušas nepieciešamību ieviest lielāku skaidrību kvotu juridiskajā definīcijā, Komisija pēc Eiropas Revīzijas palātas ieteikuma plāno analizēt ieguvumus, ko sniegs to juridiskā statusa precizēšana.

21. pantā paredzētajos ziņojumos 23 dalībvalstis norādīja un aprakstīja emisijas kvotu juridisko būtību savā tiesību sistēmā. Emisijas kvotas ir aprakstītas dažādi — kā finanšu instrumenti, nemateriālie aktīvi, īpašumtiesības un preces. Viena valsts (DE) norāda, ka ir jāpārskata tiesību akti. Citas dalībvalstis uztver kvotas kā finanšu instrumentus, definē tās kā īpašumtiesības vai uzskata par valsts īpašumu.

Kas attiecas uz kvotām piemērojamo fiskālo režīmu, 21. panta ziņojumos neliels skaits dalībvalstu norādīja, ka emisijas kvotu izdošanai piemēro pievienotās vērtības nodokli (PVN)[47], savukārt 24 dalībvalstīs PVN piemēro darījumiem ar emisijas kvotām sekundārajā tirgū. Vairums dalībvalstu ziņoja par apgrieztās maksāšanas mehānismu[48], ko piemēro darījumiem ar emisijas kvotām. Papildu nodokli var piemērot uzņēmumiem paredzētajām emisijas kvotām. Sešpadsmit dalībvalstis ziņoja, ka emisijas kvotām vai uzņēmumiem paredzētajām emisijas kvotām netiek piemēroti nodokļi.

[47] Emisijas kvotām piemēro PVN, jo tās ir ar nodokli apliekama pakalpojumu sniegšana.
[48] Apgrieztās maksāšanas mehānisms pārliek PVN maksāšanas pienākumu no preces vai pakalpojuma pārdevēja uz pircēju, un tas ir efektīvs līdzeklis pret krāpšanu, kas saistīta ar PVN.

7. EMISIJU MONITORINGS, ZIŅOŠANA UN VERIFIKĀCIJA

7.1. Prasības trešajā posmā

Precīzs monitorings, ziņošana un verifikācija (MZV) ir ES ETS pamatā. To papildina stabila akreditācijas sistēma, lai nodrošinātu trešās personas verificētāju atbilstošu kvalitāti. Lai uzlabotu un saskaņotu MZV prasības trešajā posmā, tika pieņemta Monitoringa un ziņošanas regula (UZR) un Akreditācijas un verifikācijas regula (AVR) (sk. 2. sadaļu).

Komisija ir arī izstrādājusi dažādus vadlīniju dokumentus un elektroniskas ziņojumu veidnes, ko plaši izmanto dalībvalstīs.

Ir uzlabota arī atbilstības sistēmas efektivitāte, jo UZR ļauj dalībvalstīm noteikt elektronisko ziņošanu kā obligātu. Desmit dalībvalstis 2015. gadā ziņoja, ka tās ir ieviesušas īpašu IT sistēmu ES ETS ziņojumiem.

ES ETS monitoringa sistēma ir veidota kā sistēma, kas veidota no daļām, sniedzot operatoriem plašas iespējas nodrošināt izmaksefektivitāti, vienlaikus panākot, ka emisijas datu monitorings ir ļoti uzticams. Šim mērķim ir atļauts izmantot vairākas monitoringa metodes ("uz aprēķiniem[49] balstīta" vai "uz mērījumiem[50] balstīta", kā arī izņēmuma gadījumā "alternatīva" pieeja). Metodes var kombinēt attiecībā uz vienas iekārtas dažādām daļām. Prasība, ka iekārtu un gaisakuģu operatoriem jābūt monitoringa plānam, kas balstīts uz UZR un ko apstiprinājusi kompetentā iestāde, novērš monitoringa metožu patvaļīgu atlasi.

7.2. Izmantotā monitoringa metode

Saskaņā ar 21. pantā paredzētajiem ziņojumiem, ko dalībvalstis iesniedza Komisijai par ETS direktīvas īstenošanu 2014. gadā, vairums iekārtu izmanto uz aprēķiniem balstītu metodiku. Tika ziņots par tikai aptuveni 140 iekārtām (22 dalībvalstīs), kas izmanto emisiju nepārtrauktu mērījumu sistēmas. Saskaņā ar paziņoto informāciju alternatīvu pieeju izmanto tikai 13 dalībvalstīs, kurās to piemēro kopumā 32 iekārtās, kas emitē 6,1 miljonu tonnu CO_2 ekvivalenta.

Iespēja izvēlēties monitoringa metodiku ļauj MZV satvaru piemērot izmaksefektīvā veidā. Vēl viens svarīgs elements, kas ieviests šajā sakarā, ir uz līmeņiem balstīta pieeja. Visiem parametriem, kas vajadzīgi, lai iegūtu datus par emisijām, ir noteikti tā dēvētie "līmeņi", lai centieni vai prasības attiecībā uz nenoteiktības līmeni būtu samērīgi ar iekārtas lielumu. UZR nosaka, ka visiem operatoriem ir jāizpilda konkrētas minimālo līmeņu prasības, bet lielākiem emisiju avotiem ir jāizpilda augstāka līmeņu prasības (kuras prasa augstāku datu kvalitātes

[49] Kaut arī metode ir "uz aprēķiniem balstīta", ir jāveic vairāki mērījumi. Konkrēti, jāizmēra, cik liels daudzums degvielu/kurināmā un materiālu izraisa emisijas. Pēc tam emisijas aprēķina kā "daudzums reizināts ar emisijas koeficientu (attiecīgā gadījumā reizina vēl ar citiem koeficientiem)". Liela emisiju daudzuma un/vai neviendabīgāku degvielu/kurināmā un materiālu gadījumā emisijas koeficientu noteikšanai jāveic ķīmiskās analīzes. Citos gadījumos var izmantot standarta koeficientus.

[50] "Uz mērījumiem balstīta metodika" nozīmē emisiju nepārtrauktu mērījumu sistēmu (*CEMS*) izmantošanu.

uzticamības pakāpi), savukārt mazākiem avotiem izmaksefektivitātes dēļ piemēro mazāk stingras prasības[51].

Minimālā līmeņa prasības iekārtas parasti izpilda. Tika ziņots, ka tikai 118 C kategorijas iekārtas (14 % visu iekārtu) vismaz vienā parametrā neizpildīja prasību lielām avota plūsmām piemērot augstākos līmeņus (2013. gadā tās bija 137 iekārtas jeb 16 % visu iekārtu). Tomēr reālais skaits var būt lielāks, jo ne visas dalībvalstis par šo ziņoja detalizēti. Atkāpšanās no prasībām ir pieļaujama tikai tad, ja operators pierāda, ka augstākais līmenis ir tehniski neiespējams vai rada nepamatotas izmaksas. Ja konstatē, ka attiecīgie apstākļi vairs nav spēkā, operatoriem ir jāuzlabo sava monitoringa sistēma. Līdzīgi dalībvalstīm bija jāziņo par B kategorijas iekārtām, kuras neizpilda augstākā līmeņa prasības attiecībā uz lielām avota plūsmām vai emisijas avotiem. Par šo ziņoja tikai 22 dalībvalstis, norādot, ka prasības kādā aspektā neizpilda vidēji 28 % B kategorijas iekārtu (2013. gadā par šo ziņoja 24 dalībvalstis, norādot, ka prasības neizpildīja vidēji 28 % B kategorijas iekārtu). Iepriekš minētais apliecina, ka UZR noteikumi attiecībā uz atkāpēm (jāpatur prātā, ka operatoram atkāpe pienācīgi jāpamato un kompetentajai iestādei tā jāapstiprina) ir praktiski piemērojami un operatoru atbilstība kopumā ir laba.

Gaisakuģu operatoriem ir mazāk emisiju monitoringa iespēju. Ir iespējamas tikai uz aprēķiniem balstītas pieejas, kur galvenais parametrs, kas jānosaka ES ETS aptvertajiem lidojumiem, ir degvielas patēriņš[52].

7.3. Akreditēta verifikācija

Ar Akreditācijas un verifikācijas regulu, kas piemērojama trešajā posmā un turpmāk, ir ieviesta ES mēroga saskaņota pieeja verificētāju akreditācijai. Lai varētu veikt verifikāciju saskaņā ar AVR, verificētājam, kas ir juridiska persona vai juridiska vienība, jāsaņem valsts akreditācijas struktūras (VAS) akreditācija. Tikai fiziskas personas gadījumā dalībvalsts var atļaut sertifikāciju kā alternatīvu akreditācijai[53]. Jaunās, vienveidīgās akreditācijas sistēmas priekšrocība ir tā, ka verificētāji var darboties uz savstarpējās atzīšanas pamata visās dalībvalstīs, tādējādi pilnībā izmantojot iekšējā tirgus priekšrocības un palīdzot nodrošināt pietiekamu pieejamību kopumā.

Saskaņā ar ES ETS direktīvas 21. pantu dalībvalstis ir paziņojušas par katrā akreditācijas jomā akreditēto verificētāju skaitu[54]. Kopā visās jomās ir akreditēti 1044 verificētāji (verificētāji darbojas vairākās jomās, tāpēc šis nav kopējais verificētāju skaits). Verificētāju savstarpējā atzīšana dalībvalstīs darbojas veiksmīgi: vairums dalībvalstu (28) ziņoja, ka to teritorijā darbojas vismaz viens ārvalstu verificētājs. Verificētāju pieejamība neradīja problēmas sistēmas darbībā ne pirmajā, ne otrajā AVR īstenošanas gadā.

[51] Komisijas Regulas (ES) Nr. 601/2012 26. pants.

[52] Citi parametri ir emisiju koeficients, kuram parasti ir noteikta standartvērtība, un degvielas/kurināmā blīvums, kuram arī bieži var izmantot standartvērtību.

[53] Tikai viena dalībvalsts ir ziņojusi par šādu sertifikācijas sistēmu, un saskaņā ar šo sistēmu ir sertificēts tikai viens verificētājs.

[54] Jomas ir definētas AVR I pielikumā, un tas nodrošina saikni ar ES ETS direktīvas I pielikumā minētajām darbībām.

Konstatēts, ka verificētāju atbilstība AVR noteikumiem ir augsta, jo dalībvalstis ir ziņojušas par nelielu skaitu piemēroto administratīvo pasākumu[55], izņemot gadījumus, kad vienam verificētājam apturēja akreditāciju un vienam to atsauca, un sešus gadījumus, kad sašaurināja jomu. Septiņas dalībvalstis ziņoja, ka ir saņemtas sūdzības par verificētāju, taču 99 % gadījumu tās ir veiksmīgi izskatītas. Astoņas dalībvalstis ziņoja par dažiem gadījumiem, kad netika izpildītas prasības par informācijas apmaiņu starp VAS un kompetentajām iestādēm.

8. PĀRSKATS PAR ADMINISTRATĪVAJĀM PROCEDŪRĀM DALĪBVALSTĪS

ES ETS īsteno dalībvalstīs, atbildīgajām kompetentajām iestādēm piemērojot dažādas pieejas. Vairums dalībvalstu ir izmantojušas esošas struktūras, taču dažas ES ETS īstenošanai ir izveidojušas jaunas struktūras. Tādējādi dažās dalībvalstīs ir iesaistītas vairākas vietējās iestādes, bet citās pieeja ir centralizēta. 21. pantā paredzētie ziņojumi sniedz ieskatu katras dalībvalsts organizatoriskajā struktūrā. ES ETS īstenošanā ir iesaistītas vidēji četras dažādas kompetentās iestādes. 15 dalībvalstis ir ziņojušas, ka ir iesaistītas vietējās iestādes, kas parasti izsniedz atļaujas un risina MZV jautājumus. Iestāžu koordinācija ir viens no svarīgākajiem aspektiem, runājot par juridisko prasību vienādu un pareizu piemērošanu katrā dalībvalstī. To nodrošina ar attiecīgiem UZR noteikumiem. Dalībvalstis ziņoja, ka kompetento iestāžu koordinācijai tās izmanto dažādus atbilstošus rīkus. Par 2014. gadu 10 dalībvalstis ziņoja, ka tām ir leģislatīvi instrumenti monitoringa plānu un emisijas ziņojumu centralizētai pārvaldībai, savukārt astoņos gadījumos centrālā struktūra sniedz saistošus norādījumus un ieteikumus. Divpadsmit dalībvalstis ziņoja, ka tās regulāri organizē darbseminārus iestādēm, taču tikai astoņas ziņoja par kompetento iestāžu kopīgām mācībām. Astoņas dalībvalstis ziņoja par kopīgas IT platformas izmantošanu koordinācijai.

Attiecībā uz dalībvalstu piemēroto administratīvo nodevu (par atļauju izdošanu un apstiprinātajiem monitoringa plāniem) 14 dalībvalstis ziņoja, ka tās no operatoriem nodevas neiekasē. Gaisakuģu operatoriem nodevas nav jāmaksā 16 valstīs. Sešas dalībvalstis ziņoja, ka tās no operatoriem vai gaisakuģu operatoriem iekasē gada maksu. Šī maksa ir no EUR 671 līdz EUR 5250 gadā vienam operatoram. Divos gadījumos tā ir izteikta kā summa (EUR 0,02–0,07) par kvotu. Septiņpadsmit dalībvalstis ziņoja, ka tās iekasē nodevas par dažādiem konkrētiem pakalpojumiem, piemēram, par monitoringa plānu apstiprināšanu vai par monitoringa plānu vai atļauju atjaunināšanu. Nodevas ir ļoti atšķirīgas — no mazāk nekā EUR 100 līdz vairāk nekā EUR 3000 par jauna monitoringa plāna apstiprināšanu.

Kopumā var secināt, ka dalībvalstu sistēmas lielākoties ir efektīvas un atbilstošas valsts administratīvajai organizācijai. Tiek piemērots subsidiaritātes princips. Arī turpmāk jānostiprina saziņa starp dalībvalstu vietējām iestādēm un paraugprakses apmaiņa starp kompetentajām iestādēm.

[55] Iespējamie administratīvie pasākumi ir akreditācijas apturēšana vai atsaukšana vai akreditācijas jomas sašaurināšana.

9. ATBILSTĪBA UN IZPILDES NODROŠINĀŠANA

Dalībvalstu kompetento iestāžu devums (veicot dažādas gada emisijas ziņojumu atbilstības pārbaudes) augsta operatoru atbilstības līmeņa nodrošināšanā ir ļoti nozīmīgs. Saskaņā ar informāciju 2015. gadā iesniegtajos 21. pantā paredzētajos ziņojumos visas dalībvalstis (izņemot Zviedriju) pārbaudīja 95–100 % gada emisijas ziņojumu attiecībā uz pilnīgumu un iekšējo saskanīgumu. Papildus aptuveni 80 % ziņojumu pārbaudīja arī attiecībā uz atbilstību monitoringa plāniem un vidēji aptuveni 72 % ziņojumu attiecībā uz atbilstību datiem par piešķirtajām kvotām. Divdesmit četras dalībvalstis ziņoja, ka tās veic kontrolpārbaudes, kurās ziņojumu datus salīdzina ar citiem datiem/informāciju.

Visas iepriekš minētās pārbaudes ir iecerētas kā papildinājums verificētāja darbam un MZV sistēmas augsta līmeņa kvalitātes garants. Pēc verifikācijas kompetentās iestādes atklāja kļūdas tikai 0,2 % ziņojumu 2014. gadā (un 2013. gadā).

Vēl viens rādītājs, kas liecina, ka ES ETS atbilstības sistēma darbojas labi, ir tādu gadījumu skaits, kad kompetentajai iestādei bija jāveic iekārtu emisiju piesardzīgas aplēses[56]. Četrpadsmit dalībvalstis ziņoja par kopskaitā 37 šādiem gadījumiem (0,3 % iekārtu), kas ietvēra 9,1 miljonu tonnu CO_2 emisiju (0,5 % kopējo verificēto emisiju, par kurām ziņoja 2014. gadā). Savukārt 2013. gadā divpadsmit dalībvalstis ziņoja par kopskaitā 70 šādiem gadījumiem (0,6 % iekārtu), kas ietvēra 2,7 miljonus tonnu CO_2 emisiju (0,14 % kopējo verificēto emisiju, par kurām ziņoja 2013. gadā).

Iepriekš minētie skaitļi liecina, ka, neraugoties uz to, ka trešā puse ir veikusi verifikāciju, kompetento iestāžu veiktās pārbaudes ir ļoti nozīmīgas. Tomēr konstatējumi arī liecina, ka 99,5 % iekārtu atbilst ES ETS ziņošanas prasībām.

ES ETS direktīvā ir paredzēts naudassods, kas ir "sods par emisijas apjoma pārsniegšanu" EUR 100 apmērā par katru emitēto tonnu CO_2, par kuru nav laikus nodota kvota. Kā norādījusi Eiropas Revīzijas palāta[57], ES ETS atbilstības rādītājs ir ļoti augsts: katru gadu vajadzīgais skaits kvotu tiek iesniegts par aptuveni 99 % emisiju. Arī aviācijas nozarē atbilstība ES ETS noteikumiem bija ļoti augsta: noteikumus izpildīja gaisakuģu operatori, kas atbildīgi par vairāk nekā 99,5 % to aviācijas emisiju, uz ko attiecas ES ETS. Tas arī ietver vairāk nekā 100 komerciālo aviosabiedrību, kas reģistrētas ārpus ES, bet veic lidojumus EEZ robežās.

Attiecībā uz 2014. gadu ziņots, ka sodu par emisijas apjoma pārsniegšanu piemēroja tikai nedaudzos gadījumos (aptuveni 0,1 % iekārtu) sešās dalībvalstīs (DE, ES, PL, PT, RO, UK).

[56] Tie ir gadījumi, kad operators neiesniedz ziņojumu par verificētajām emisijām vai kompetentā iestāde ziņojumā atklāj būtiskus nepatiesus apgalvojumus vai neatbilstības.
[57] Sk. 5. zemsvītras piezīmi.

Kā noteikts direktīvā, dalībvalstīm sods jāpalielina saskaņā ar Eiropas patēriņa cenu indeksu[58].

Citi iespējamie sodi dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgi pārkāpumu veida un soda apmēra amplitūdas ziņā. Daudzas dalībvalstis ziņoja, ka sodu nosaka tiesa katrā atsevišķā gadījumā. Vairums dalībvalstu ziņoja attiecīgi par soda minimālo apmēru no dažiem simtiem eiro līdz pat EUR 75 000 un/vai maksimālo apmēru no EUR 5 000 līdz EUR 15 miljoniem. Septiņas dalībvalstis ziņoja par sodu brīvības atņemšanas veidā.

Prasību iesniegt ziņojumu par verificētajām gada emisijām 2014. un arī 2013. gadā laikus izpildīja vairāk nekā 99 % iekārtu. Svarīgi arī nodrošināt, ka operatori rīkojas atbilstoši siltumnīcefekta gāzu atļaujai un apstiprinātajam monitoringa plānam. Saskaņā ar 21. pantu dalībvalstis ir ziņojušas par pasākumiem, ko tās īsteno, lai nodrošinātu augstāko iespējamo atbilstības līmeni. Par 2014. pārskata gadu 25 no 31 valsts, kas ziņoja, minēja, ka tās organizē regulāras tikšanās ar nozares pārstāvjiem un/vai verificētājiem. Par kompetento iestāžu veiktajām pārbaudēm uz vietas un izlases veida pārbaudēm ziņoja 23 dalībvalstis. Divdesmit divas dalībvalstis norādīja, ka tās neļauj pārdot kvotas, kamēr nav nodrošināta iekārtas atbilstība noteikumiem. Tikai 11 dalībvalstis ziņoja, ka tās publisko to operatoru vārdus un uzvārdus vai nosaukumus, kuri nepilda UZR/AVR noteikumus. Šie pasākumi šķiet samērā iedarbīgi. Attiecībā uz 2014. gadu tikai 10 dalībvalstis ziņoja par piemērotiem sodiem. Netika ziņots par brīvības atņemšanu. Biežākie iemesli soda piemērošanai bija verificēta ziņojuma neiesniegšana laikā (septiņās dalībvalstīs — ES, HU, PL, PT, RO, SK, UK) un atļaujas nosacījumu neizpilde (piecās dalībvalstīs — ES, GR, HU, NL, UK).

ES ETS atbilstības forums joprojām ir lietderīgs mehānisms MZV informācijas apmaiņai starp dalībvalstīm un kompetentajām iestādēm un efektīvas īstenošanas paraugprakses apzināšanai. Parasti reizi gadā tiek organizēta atbilstības konference, lai nodrošinātu pēc iespējas labāku informētību par atbilstības foruma darbībām, jo īpaši piecām darba grupām, kas darbojas jautājumos par monitoringu un ziņošanu, akreditāciju un verifikāciju, aviāciju, elektronisko ziņošanu un oglekļa dioksīda uztveršanu un uzglabāšanu. Vienlaikus visām ES ETS kompetentajām iestādēm ir darīta pieejama detalizēta informācija par sanāksmēm un darba grupu darbu.

Reģistra administratoru darba grupa ir forums, kur dalībvalstis ar Komisiju kā galveno administratoru sadarbojas ar Savienības reģistru un Reģistra regulas īstenošanu saistītajos jautājumos un procedūrās.

[58] http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Harmonised_index_of_consumer_prices_(HICP).

10. ES ETS STRUKTURĀLĀ REFORMA

10.1. Kvotu atlikšana un tirgus stabilitātes rezerve

Pašlaik Eiropas oglekļa tirgū arvien palielinās disbalanss starp kvotu piedāvājumu un pieprasījumu (sk. 4.3. sadaļu).

Lai mazinātu pārpalikuma ietekmi, tika nolemts īstenot īstermiņa pasākumu — atlikt ("iesaldēt") 900 miljonu kvotu izsolīšanu trešā posma pirmajos gados. Vienlaikus, ņemot vērā to, ka pārpalikums ir strukturāls un ilglaicīgs, Komisija organizēja sabiedrisko apspriešanos par ES ETS strukturālās reformas variantiem, kas izklāstīti Ziņojumā par oglekļa tirgus darbību 2012. gadā. Šajā apspriešanā tika dota priekšroka tirgus stabilitātes rezervei, kas varētu padarīt elastīgāku emisijas kvotu piedāvājumu izsolēm un palielinātu noturību pret satricinājumiem. Komisija 2014. gada janvārī sagatavoja attiecīgu priekšlikumu tiesību aktam par tirgus stabilitātes rezerves izveidi. Šādu tirgus stabilitātes rezervi izveidoja ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 6. oktobra Lēmumu (ES) 2015/1814.

Tirgus stabilitātes rezervei ir divkāršs mērķis: pirmkārt, novērst šo pastāvošo disbalansu starp emisijas kvotu piedāvājumu un pieprasījumu ES ETS un, otrkārt, padarīt ES ETS noturīgāku pret lieliem pieprasījuma vai piedāvājuma satricinājumiem nākotnē.

Rezerve sāks darboties 2019. gada janvārī. Kvotas ieskaitīs rezervē, ja kopējais apgrozībā esošo kvotu skaits būs lielāks nekā 833 miljoni kvotu. Šajā rezervē ieskaitīs arī 900 miljonus iesaldēto kvotu un pašlaik vēl nezināmu skaitu nepiešķirto kvotu. Kvotas no tirgus stabilitātes rezerves atbrīvos, ja kopējais apgrozībā esošo kvotu skaits būs mazāks par 400 miljoniem kvotu vai ja tiks pieņemti pasākumi saskaņā ar ES ETS direktīvas 29.a pantu.

Rezerve ir pilnībā integrēta esošajā ES ETS satvarā.

Sīkākus tehniskos paskaidrojumus par tās darbību skatīt 4.3. sadaļā.

10.2. ES ETS reforma

ES valstu un valdību vadītāji 2014. gada oktobrī nolēma, ka atbilstoši ES klimata un enerģētikas politikas satvaram laikposmam līdz 2030. gadam labi funkcionējoša un pārveidota ES ETS kopā ar tirgus stabilitātes rezervi būs galvenais mehānisms ES ETS emisiju samazināšanai par 43 % salīdzinājumā ar 2005. gadu. Komisija 2015. gada jūlijā iesniedza priekšlikumu tiesību aktam par pārskatītu ES ETS, kas sāktu darboties no ceturtā posma (2021.–2030. gads). Galvenās pārmaiņas ir šādas:

- kopējais emisijas kvotu skaits no 2021. gada ik gadu tiks samazināts par 2,2 % salīdzinājumā ar pašreizējo samazinājumu 1,74 %;
- priekšlikumā ir vēl sīkāk izstrādāti paredzami, stingri un godīgi noteikumi oglekļa emisiju pārvirzes riska novēršanai. Ir pārskatīta kvotu bezmaksas piešķiršanas sistēma, lai nozarēs (kopskaitā ap 50), kurās ir vislielākais risks, ka ražošanu varētu

pārcelt uz valstīm ārpus ES, pieejamās kvotas tiktu sadalītas pēc iespējas efektīvāk un lietderīgāk;

- tiks izveidots Inovācijas fonds, kas palīdzēs pašreizējo atbalstu inovatīvu tehnoloģiju demonstrējumiem sniegt arī revolucionārām inovācijām rūpniecībā. Arī turpmāk būs pieejamas bezmaksas kvotas enerģētikas nozares modernizācijai dalībvalstīs ar zemākiem ienākumiem. Papildus tiks izveidots īpašs Modernizācijas fonds, kas sekmēs investīcijas enerģētikas nozares un plašāku enerģētikas sistēmu modernizācijā un būtiski palielinās energoefektivitāti minētajās dalībvalstīs.

Priekšlikums ir iesniegts pieņemšanai Eiropas Parlamentā un Padomē, kā arī Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai atzinuma sniegšanai.

11. SECINĀJUMI UN NĀKOTNES PERSPEKTĪVA

Pēdējos desmit gados ES ETS ir samazinājusi emisijas ES un iedvesmojusi citus starptautiskos partnerus izmantot oglekļa cenu noteikšanu kā izmaksefektīvu stimulu pakāpeniskai, taču ilgtspējīgai ekonomikas dekarbonizācijai turpmāko paaudžu labā. Kopš 2005. gada tā ir devusi cenu signālu rūpnīcām, elektrostacijām un citām sistēmā iekļautajām iekārtām, lai veicinātu investīcijas tīrās mazoglekļa tehnoloģijās. Sistēma pierādīja, ka cenas noteikšana ogleklim ir iedarbīgs līdzeklis, kā izmaksefektīvi samazināt emisijas, motivēt uzņēmumus un palīdzēt ieviest tirgū inovatīvas tehnoloģijas.

ES ETS sākotnējās problēmas lielākoties jau ir atrisinātas. Piemēram, atceļot bezmaksas kvotas elektrostacijām 2013. gadā, tika veiksmīgi novērsta situācija, ka elektrostacijas oglekļa cenu viegli kompensēja ar elektroenerģijas cenām, tādējādi gūstot negaidītu papildu peļņu. Trešā posma pirmie divi gadi liecina, ka sistēmas struktūra ir noturīga un ES ETS ir radījusi funkcionējošu tirgus infrastruktūru un likvīdu tirgu.

Kaut arī sākotnējās problēmas ir atrisinātas, plašākas makroekonomiskās sekas, ko radīja 2008. gada finanšu krīze, būtiski ietekmēja piedāvājuma un pieprasījuma disbalansu ES ETS, kas 24 mēnešos izraisīja vairāk nekā 2 miljardu kvotu lielu pārpalikumu tirgū, kas nākamajos gados vēl palielinātos un saglabātos šajā līmenī līdz 2030. gadam. Pēc spraigām debatēm pēdējos gados par to, kā reaģēt uz šo negaidīto un pēkšņo fenomenu, ir pieņemti lēmumi par kvotu sākotnēju atlikšanu, kas jau tiek īstenota, un tirgus stabilitātes rezervi, ko īstenos no 2019. gada. Ar šiem lēmumiem tiks nodrošināts, ka tuvākajos gados ES ETS pakāpeniski atgūs nozīmīgumu.

Kopā ar ierosinātajām izmaiņām sistēmā, kas stāsies spēkā no ceturtā posma (2021.–2030. gads), šie pasākumi nodrošinās, ka ES ETS, kas ir ES klimata politikas pamatelements, arī nākamajos desmit gados būs iedarbīgs mehānisms, kā samazināt emisijas. Vērienīgi klimata pasākumi rada uzņēmējdarbības iespējas un paver jaunas tirgus iespējas inovācijai un mazoglekļa tehnoloģiju izmantošanai.

Komisija turpinās pārraudzīt oglekļa tirgu un iesniegs nākamo ziņojumu 2016. gada beigās.

PIELIKUMS

Tabula. ETS piedāvājuma un pieprasījuma elementi

Elements	Piedāvājums vai pieprasījums?	Publikācija	Atjauninājumi un neskaidrības
Kopējais no otrā posma pārnesto kvotu skaits	Piedāvājums	Ziņojums par oglekļa tirgus darbību	Tā kā otrais posms ir beidzies, atjauninājumi nav paredzēti. Galīgais skaits.
Agrīnās trešā posma izsoles	Piedāvājums	Klimata politikas ĢD tīmekļa vietne, *EEX* un *ICE* tīmekļa vietnes	Neietilpst no otrā posma pārnestajā kopējā daudzumā. Galīgais skaits.
***NER300* kvotas**	Piedāvājums	EIB tīmekļa vietne	2012.–2014. gadā tika monetizēti 300 miljoni kvotu. Galīgais skaits.
Izsoles aviācijas jomā	Piedāvājums	Klimata politikas ĢD tīmekļa vietne, *EEX* un *ICE* tīmekļa vietnes	Nē — korekcijas ir redzamas nākamā gada daudzumos. 2013. un 2014. gadā paredzētās izsoles notika 2015. gadā.
Trešā posma izsoles	Piedāvājums	Klimata politikas ĢD tīmekļa vietne, *EEX* un *ICE* tīmekļa vietnes	Nē — skaitu nav paredzēts pārskatīt. Tomēr neizsolītās kvotas (piemēram, izsoļu aizkavēšanos dažās dalībvalstīs, piemēram, EEZ EBTA valstīs) var izsolīt nākamajos gados.
Kvotu bezmaksas piešķiršana (VĪP)	Piedāvājums	*EUTL*, tabulas	Skaitļus atjaunina visu gadu. - Pastāv iespēja, ka dalībvalstis novēloti iesniedz pieteikumus par iepriekšējiem gadiem vai ka faktiski piešķirto kvotu apmērs ir mazāks, nekā sākotnēji paredzēts. *EUTL* ir sniegta precīza informācija par faktiski piešķirto kvotu skaitu.
Kvotu bezmaksas piešķiršana (*NER*)	Piedāvājums	*EUTL*, tabulas	
Kvotu bezmaksas piešķiršana (aviācijas jomā)	Piedāvājums	*EUTL*, dalībvalstu publicētās kvotu tabulas	
Kvotu bezmaksas piešķiršana (10.c pants)	Piedāvājums	*EUTL*, statusa tabula	
Emisijas (stacionārās iekārtas)	Pieprasījums	*EUTL*, dati par atbilstību	Atbilstības datos, ko publicē 1. maijā, ir redzamas atbilstīgo iekārtu (proti, iekārtu, par kurām ziņots visos attiecīgajos gados) emisijas un nodotās kvotas.
Emisijas (aviācijas joma)	Pieprasījums		Aviācijas jomas operatori atbilstības ziņojumus par 2013. un 2014. gadu iesniedza 2015. gadā.

Anulētās kvotas	Pieprasījums		Ziņojums par oglekļa tirgus darbību